

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUT FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economic Institute of the Czech Academy of Sciences

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?

Prosinec 2016

IVA ZVĚŘINOVÁ, MILAN ŠČASNÝ,
MIKOLAJ CZAJKOWSKI, EVA KYSELÁ

Iva Zvěřinová

Zabývá se výzkumem v oblasti environmentální ekonomie a sociologie, zejména výzkumem preferencí obyvatel a spotřebního chování ve vztahu k životnímu prostředí. Působí jako výzkumník v think-tanku IDEA při NHÚ od roku 2016. V Centru pro otázky životního prostředí UK pracuje na evropských a českých projektech od roku 2008. Přednáší na katedře sociologie FF UK.

Milan Ščasný

Získal titul Ph.D. obor Ekonomická teorie na IES FSV UK. Zabývá se primárně výzkumem v oblasti environmentální a energetické ekonomie, zejména chováním spotřebitelů a analýzou jejich preferencí, oceňováním dopadů na zdraví a kvantifikací externalit nebo modelováním dopadů regulací. Působí v Centru pro otázky životního prostředí UK, částečně na IES FSK UK, je předsedou panelu č. 402 (Ekonomické vědy) v GA ČR. Spolupracoval s OECD, ECHA, Health Canada, byl členem řady výzkumných týmů konzultujících regulace pro různé DGs Evropské komise nebo ministerstva v ČR. Přednáší na IES FSV UK a na CERGE-EI.

Mikolaj Czajkowski

Je profesorem na Department of Economics, University of Warsaw. Jako post-doc působil na University of Glasgow, University of Stirling a University of California, San Diego. Věnuje se environmentální ekonomii a aplikaci ekonometrických metod pro modelování preferencí spotřebitelů. Mezi jeho výzkumné zájmy patří analýza preferencí a modelování diskrétní volby, netržní oceňování, mikroekonomie a mikroekonometrie. Je autorem řady článků zejména na téma analýza diskrétní volby (JEEM, AJAE, ERE, EcolEcon). Dlouhodobě spolupracuje s Centrem pro otázky životního prostředí UK, zejména s Milanem Ščasným.

Eva Kyselá

Působí na katedře sociologie FF UK, kde také přednáší a dokončuje doktorát. Zabývá se environmentální sociologií a riziky. Od roku 2012 spolupracuje s Centrem pro otázky životního prostředí UK na výzkumu přijatelnosti klimatických politik.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?

Studie 20 / 2016

© Iva Zvěřinová, Milan Ščasný, Mikolaj Czajkowski, Eva Kyselá

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2016

ISBN 978-80-7344-404-4 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Studie 20 /2016

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?

PROSINEC 2016

IVA ZVĚŘINOVÁ, MILAN ŠČASNÝ, MIKOLAJ CZAJKOWSKI, EVA KYSELÁ

Shrnutí

- Studie shrnuje výsledky dotazníkového šetření v České republice, Polsku a ve Velké Británii zaměřeného na preference obyvatel těchto zemí pro různé klimatické politiky a ochotu za ně platit.
- Češi by byli ochotni platit v průměru okolo 13-17 EUR měsíčně za snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2030 nebo o 80 % do roku 2050. Za stejné snížení by občané Velké Británie byli ochotni platit 44-46 EUR měsíčně. Průměrná ochota Poláků platit za přijetí těchto cílů ve srovnání se současným cílem snížení emisí o 20 % se statisticky významně nelišila od nuly.
- Respondenti z České republiky a z Velké Británie preferují rozdělení nákladů mezi členské státy EU na základě jejich produkce emisí před rozdělením na základě bohatství států nebo rozdělením nákladů dle počtu obyvatel.
- Češi, Poláci i Britové souhlasí se zavedením principu „znečišťovatel platí“ a nesouhlasí s fixními náklady na osobu pro rozdělení nákladů mezi obyvateli jejich země.
- Češi preferují odstranění dotací na činnosti a výrobky poškozující životní prostředí a poskytování podpory energeticky úsporných aktivit a činností šetrných k životnímu prostředí, zatímco Britové silně upřednostňují systém obchodování s emisními povolenkami. Poláci rovněž dávají přednost systému obchodování s povolenkami, dále zákazům a technologickým standardům následovaným odstraněním dotací činností škodlivých pro životní prostředí.

Study 20/2016

Survey of Preferences of People for Climate Change Policies: Do Czech, Polish and British Respondents support policy implementation?

DECEMBER 2016

IVA ZVĚŘINOVÁ, MILAN ŠČASNÝ, MIKOLAJ CZAJKOWSKI, EVA KYSELÁ

Summary

- The study summarises results of a questionnaire survey on preferences of inhabitants of the Czech Republic, Poland and the UK for climate change policies.
- While Czechs would be on average willing to pay around 13-17 EUR per month for the 40% or 80% GHG emission reductions, and the citizens of the UK would be willing to pay 44-46 EUR per month, the Poles' mean WTP for adopting these targets vs. the current 20% target was not statistically significantly different from zero.
- Respondents from the Czech Republic and the UK prefer the distribution of costs within the EU based on the emissions of the EU Member States to income-based or per-capita based rules.
- Czech, Polish and British respondents seem to be in favour of the polluter-pays principle and disapprove fixed per capita cost.
- Czechs prefer subsidies for environmentally friendly activities and products and removal of subsidies of harmful activities, while the British are strongly in favour of emission trading. The Poles also favour emission trading and providing bans and technological standards followed by removal of environmentally harmful subsidies as well.

Úvod

V roce 2015 byla v Paříži formulována globální dohoda o společném úsilí snížit emise skleníkových plynů a zmírnit tak nárůst globální teploty a klimatické změny s ním spojené. Dohoda, která vstupuje v platnost v listopadu 2016, zavazuje kolem 74 států světa, které společně produkují téměř 60 % celosvětových emisí skleníkových plynů, k plnění národních záměrů vlastního příspěví ke snížení emisí (*Nationally Determined Contributions, NDCs*).¹ Tyto záměry se nyní proměňují v závazky, jimž musí zúčastněné státy dostát. Aby se tak stalo, musí jednotlivé státy i jejich regionální celky přijmout nová politická opatření. Vláda ČR proto nyní připravuje Politiku ochrany klimatu v ČR, jejíž první návrh byl již předložen k projednání a bude dále projednáván v březnu 2017². Stávající návrh uvádí celou řadu opatření, jež mohou být přijata za účelem snížení emisí a naplnění mezinárodních závazků a cílů, které byly předloženy v rámci Pařížské dohody společně všemi státy Evropské unie. Mezi navrhovaná opatření patří rozvíjení evropského trhu s emisními povolenkami i zdanění emisí mimo tento trh, zákon o snižování závislosti na fosilních palivech a podpora zavádění chytrých řešení v obcích a městech. Pokud budou tato opatření přijata, mohou vést k zásadním změnám v infrastruktuře i v životě občanů (od spotřebního po dopravní chování). Řada v budoucnu navrhovaných opatření se i proto může setkat s odporem části veřejnosti.

Odpor veřejnosti a s tím spojená neochota politiků přijmout nepopulární opatření jsou faktory, které mohou zabraňovat navrhování a úspěšnému zavádění politik na ochranu klimatu (Steg, Dreijerink, & Abrahamse, 2005). Příkladem, který ilustruje důležitost této problematiky, je prvotní selhání zavedení uhlíkové daně ve Francii v roce 2010, která byla nakonec prosazena v roce 2014. I když se už podaří uhlíkovou daň zavést, může být následně zrušena částečně v důsledku neoblíbenosti u veřejnosti, jako např. uhlíková daň v Austrálii (Rootes, 2014). Analýza specifických faktorů ovlivňujících nakolik jsou možné klimatické politiky Evropské unie veřejností přijímány či pozitivně vnímány, může poskytnout důležité informace pro přípravu a formulaci budoucích politik.

V mnoha oblastech politiky je velká část veřejnosti nakloněna politickým řešením problémové situace, protože jsou v souladu s obecně přijímanými hodnotami. Přijde-li však na schválení a praktickou realizaci konkrétních opatření, která již mohou mít reálné dopady na životy občanů, ve veřejnosti často převládne odmítavé stanovisko (jedná se o tzv. mezeru mezi hodnotami a implementací, *principle-implementation gap*, (Krosnick & McInnis, 2013)). Když je přijatelnost politik mezi občany zjišťována v dotazníkovém šetření, její míra často poklesne, je-li součástí popisu politiky i explicitní

¹ Viz také český text dohody na webu Ministerstva životního prostředí ČR: http://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda.

² Viz také usnesení Vlády ČR č. 564 ze dne 22. června 2016: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/vysledky-jednani-vlady-22--cervna-2016-146094/>.

vyjádření nákladů, které ponese přímo občané (Rhodes & Jaccard, 2013; Chaudoin, Smith, & Urpelainen 2014). Obecná touha občanů po zlepšení stavu životního prostředí tak často ustupuje do pozadí jiným problémům nebo ekonomickým ohledům.

Když lidé uvažují o politice, zvažují celou řadu jejích vlastností a charakteristik v závislosti na svých vlastních hodnotách, přesvědčeních a preferencích. Ochota veřejnosti přijmout politiku z oblasti klimatu je tak ovlivněna dvěma hlavními druhy faktorů:

1. Individuální faktory jako jsou hodnoty, přesvědčení, znalosti nebo postoje, které jsou často podmíněny i socio-demografickými charakteristikami a ekonomickými podmínkami jedinců a segmentů populace, jako jsou vzdělání či příjem.
2. Vlastnosti politiky, jako je její účinnost, náklady a jejich rozdělení mezi jednotlivé země a občany v rámci jednotlivých zemí nebo způsob využití výnosů politiky a charakter opatření, která mají být zavedena (viz přehled literatury ve studii Zvěřinová, Ščasný, & Kyselá, 2014).

Ve výběrovém experimentu respondenti volí mezi různými variantami politik snížování emisí na základě jejich vlastností, např. velikosti cílů, nákladů a způsobu rozdělení nákladů. Jednou z variant je současná politika. Díky tomu můžeme odhadnout ochotu platit za jednotlivé politiky a jejich vlastnosti.

Cílem výzkumu proto bylo zjistit postoje, vnímání a preference občanů vůči politikám v oblasti klimatu a vlastnostem těchto politik. Za tímto účelem jsme provedli mezinárodně srovnatelné dotazníkové šetření ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, v České republice a v Polsku, přičemž výsledné vzorky národních populací jsou reprezentativní podle sociodemografických charakteristik.

Odpovědi na otázky ohledně přijatelnosti a podpory dané politiky se někdy mohou výrazně lišit v závislosti na formulaci otázky a popisu politiky a politických nástrojů, které má využívat (Batel, Devine-Wright, & Tangeland, 2013; Dreyer, Teisl, & McCoy, 2015; Dreyer & Walker, 2013). Pro lidi sice může být obecně přijatelný záměr dané politiky, například zmírnit důsledky klimatu, ale nemusejí souhlasit se zvýšenou daní z pohonných hmot nebo obecně nejsou ochotni platit za jakoukoliv politiku zmírňující klimatické změny. Proto jsme se snažili vytvořit co možná realistické scénáře zavedení politiky, které by zahrnovaly náklady, způsob rozdělení nákladů mezi občany a popis politického nástroje (např. daň nebo podpora).

Z tohoto důvodu využíváme pro zjištění přijatelnosti metody výběrového experimentu (viz box) v kombinaci s měřením postojů respondentů místo obecně formulované otázky na podporu politik (jaké využívá například výzkum veřejného mínění Eurobarometr). Výběrové experimenty umožňují také s pomocí ekonometrických modelů odhadnout ochotu platit za klimatické politiky i za její jednotlivé charakteristiky.

1 Data

Ke zjištění preferencí pro klimatické politiky a získání odhadů ochoty platit jsme provedli v průběhu září a října 2015 dotazníkové šetření v České republice, Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku (dále jen Velká Británie) a v Polsku. Tyto tři země byly zvoleny kvůli jejich odlišným politickým stanoviskům týkajícím se politiky EU na ochranu klimatu a také z důvodu rozdílných národních kontextů, což umožňuje zajímavé srovnání výsledků. Šetření bylo uskutečněno na vzorcích reprezentativních podle sociodemografických charakteristik pro obyvatele jednotlivých států ve věku 18 až 69 let.

Sběr dat probíhal prostřednictvím webového dotazníku³, který buď sloužil k standardizovanému rozhovoru vyškoleného tazatele s respondentem tváří v tvář s užitím počítače (CAPI), nebo byl zaslán respondentům v aktivně spravovaném internetovém panelu, v němž je identita dotazovaných pravidelně ověřována (CAWI panel).⁴

Celkem jsme získali 5 500 vyplněných dotazníků. Po vyřazení speeders⁵ z dotazování pomocí internetového panelu a dat z pilotního šetření (680 dotazníků) zůstalo 4 098 platných dotazníků. Ve Velké Británii pracujeme s 1 251 internetovými dotazníky, v ČR s 1 150 internetovými dotazníky, s 431 dotazníky z osobních rozhovorů a v Polsku s 837 internetovými dotazníky a 429 dotazníky z osobních rozhovorů (viz Tabulka 1). Výběrové vzorky z jednotlivých zemí jsou reprezentativní pro obyvatele ve věku 18 až 69 let podle pohlaví, věku, regionu a vzdělání (viz Příloha, Tabulka I.).⁶

³ Webový dotazník jsme zvolili, protože oproti papírovému dotazníku poskytuje prostor pro složitější experimentální designy a znáhodnění pořadí otázek a možností odpovědí.

⁴ Způsob dotazování si nevybírali respondenti sami, ale byli vybráni do jednotlivých vzorků zvláště s pomocí kvótního výběru. Kombinace dvou metod dotazování byla zvolena s cílem zmírnit případné odchylky dané odlišností internetové a obecné populace. Některé segmenty populace, např. starší občané, nemají častý či stálý přístup k internetu nebo nejsou dostatečně orientovaní v online prostředí a nemají tak šanci se dostat do výběrové populace (Mohorko, de Leeuw, & Hox, 2013). Tyto segmenty navíc mohou být specifické i v jiných vlastnostech, včetně postojů a nezahrnutí respondentů z těchto segmentů tak může způsobit zkreslení výsledků výzkumu. Řešením může být současné zapojení dvou způsobů sběru dat, v našem případě online dotazníků a osobních rozhovorů (viz také Blyth, 2008), při kterém jsou dotazování i respondenti ze segmentů potenciálně vyloučených při internetovém dotazování. Kombinaci dvou způsobů sběru dat jsme využili v ČR a Polsku, kde je internetové pokrytí nižší (78 % respektive 75 % domácností v roce 2014; Eurostat, 2014) než ve Velké Británii (90% všech domácností). Ve Velké Británii byli z důvodu vysokého internetového pokrytí dotazování jen respondenti z aktivně spravovaného internetového panelu.

⁵ Při vyplňování dotazníku bez asistence tazatele (CAWI panel) mohou někteří respondenti pouze „proklikat“ dotazník aniž by přečetli otázky. Odpovědi takových respondentů nemají pro výzkumné účely žádnou hodnotu, a proto byly vyřazeny všechny internetové dotazníky s časem vyplnění kratším než 48 % mediánu času respondentů dle jejich věkové kategorie a země. Vyřazené případy označujeme jako *speeders* („spěchači“).

⁶ Procentuální zastoupení v jednotlivých sociodemografických kategoriích našeho vzorku se statisticky neliší od kvót stanovených na základě národních statistik. Medián měsíčního příjmu domácnosti pro jednotlivé země odpovídá národním statistikám podle Eurostatu.

Celkem bylo dotázáno 4 098 obyvatel ČR, Velké Británie a Polska ve věku 18 až 69 let. Všechny tři vzorky odpovídají národním populacím z hlediska věku, vzdělání a regionu bydliště.

Tabulka 1. Velikost vzorků v jednotlivých zemích

Země	metoda	N (dokončených)	% „speeders“	N platných
Česká republika	CAWI panel*	1 270	9,4 %	1 150
	CAPI**	431	NA	431
Polsko	CAWI panel	974	14,1 %	837
	CAPI	429	NA	429
Velká Británie	CAWI panel	1 420	11,9 %	1 251

Poznámka: V této a následujících tabulkách značí „N“ počet pozorování a „NA“ znamená „netýká se“.

* CAWI panel - dotazování realizované prostřednictvím internetového panelu respondentů

** CAPI - dotazování tváří v tvář s pomocí notebooku či tabletu

Dotazník byl sestaven a testován pomocí kvalitativního předvýzkumu a několika pilotních šetření.⁷ Finální verze dotazníku obsahuje screeningové otázky, dva výběrové experimenty, několik socio-psychologických škál, otázky na environmentálně významné chování a socio-demografické otázky. Výběrové experimenty byly doplněny otázkami na vnímání vlastností politik zahrnutých ve výběrových experimentech, se kterými byli respondenti předem seznámeni.

1.1 Výběrové experimenty

V obou experimentech byli respondenti požádáni, aby volili mezi třemi variantami politik⁸ popsanými několika vlastnostmi, jako je například cíl snížení emisí skleníkových plynů. Jednou z vlastností byly v obou experimentech i zvýšené měsíční náklady pro respondentovu domácnost. Varianty politik se lišily v jednotlivých úrovních vlastností, tedy například ve výši nákladů. Vlastnosti a jejich úrovně byly vybrány na základě rešerše literatury a kvalitativního předvýzkumu. Jednou ze tří variant politik byla vždy současná opatření, která jsou již zaváděna, a proto nikdy nepředstavovala zvýšené náklady a dosahovala pouze nejmírnějšího snížení emisí. U zbývajících dvou variant politik se zobrazovaly úrovně vlastností podle připraveného designu⁹ (viz také Obrázek 1 a Obrázek 3), což nám umožnilo odhadnout ochotu platit za jednotlivé vlastnosti politik.

⁷ V září 2014 byla první pilotní verze webového dotazníku testována na reprezentativním vzorku české dospělé populace (N=727). Poslední pilotní šetření proběhlo v létě 2015 ve všech třech zkoumaných zemích (N=680).

⁸ V dotazníku jsme používali místo slova politika slovo opatření, abychom zvýšili srozumitelnost (viz příklad výběrové karty na Obrázku 1).

⁹ Experimentální design obou výběrových experimentů obsahoval 72 výběrových situací seskupených do dvanácti verzí dotazníku se šesti výběrovými situacemi pro každého respondenta. Pořadí výběrových situací v každé verzi bylo pro každého respondenta náhodně vybráno, abychom zamezili možnému efektu zakotvení a rámování. Design byl optimalizován pro D-efficiency (Ferrini & Scarpa, 2007) multinomiálního logit modelu pomocí Bayesovy apriorní pravděpodobnosti (Scarpa & Rose, 2008).

Experiment 1: Cíle a distribuce nákladů

V prvním ze dvou výběrových experimentů jsme zkoumali preference pro varianty politik, které se lišily z hlediska 1) jejich cílů (snížení emisí o 20 % do roku 2020, 40 % do roku 2030 a 80 % do roku 2050), způsobů rozdělení nákladů politik 2) mezi jednotlivé státy EU a 3) mezi obyvatele jednotlivých zemí a 4) z hlediska výše nákladů, které by respondenti nesli prostřednictvím zvýšení cen spotřebního zboží (viz příklad výběrové karty na obrázku 1 a design v Příloze v Tabulce II.).

Obrázek 1: Příklad výběrové karty (experiment 1)

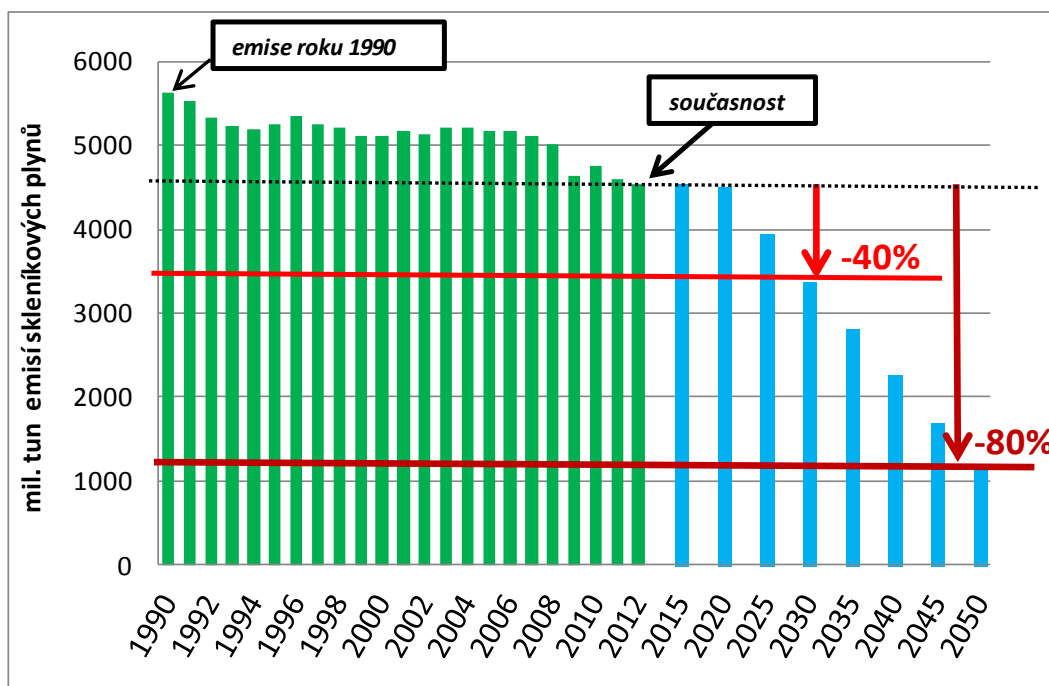
Vlastnosti opatření:	Opatření A	Opatření B	Současná opatření
Cíle snižování emisí pro Evropskou unii	snížení o 80 % do roku 2050	snížení o 40 % do roku 2030	snížení o 20 % do roku 2020
Zvýšení průměrné globální teploty do roku 2100 pokud zbytek světa přijme obdobná opatření	0,7 °C až 2,2 °C	1,2 °C až 2,8 °C	2,6 °C až 4,8 °C
Pravděpodobné dopady	Mírné	Střední	Závažné
Rozdělení nákladů mezi státy Evropské unie	čím více obyvatel tím platí více	čím více emisí tím platí více	čím bohatší stát tím platí více
Rozdělení nákladů mezi občany [ČR]	každý platí stejný podíl z příjmu	platí, kdo znečišťuje	každý platí stejný podíl z příjmu
Zvýšené měsíční náklady Vaší domácnosti	150 Kč	550 Kč	0 Kč
Kterou možnost byste upřednostnil/a?	Opatření A	Opatření B	Současná opatření

Tři cíle snížení emisí skleníkových plynů představují tři různé dráhy vývoje emisí (viz [Obrázek 2](#)) a odpovídají současnému plánu EU snížit emise o 80 – 95 % do roku 2050 (*A Roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050*) a cílům 40-27-27 z roku 2014 (snížení o 40 % do roku 2030).¹⁰ Možnost současná opatření („*status quo*“) představuje současné politiky, které pravděpodobně povedou ke snížení emisí o 20 % do roku 2020 a které obsahují pravidla pro alokaci nákladů proporcionálně bohatství

¹⁰ Respondenty jsme informovali, že po tom, co budou dosaženy dva méně přísné cíle (dojde ke snížení o 20 %, nebo 40 %), zůstane úroveň emisí do roku 2050 stabilní nebo může mírně narůst. To znamená, že každý přísnější cíl zahrnuje všechny méně přísné cíle. V důsledku těchto odlišných trajektorií se do roku 2100 průměrná globální teplota zvýší více, pokud bude zavedena politika s cílem 20% snížení emisí, než pokud bude zavedena politika s cílem snížit emise o 80 % a klimatická změna bude mít závažné, střední nebo mírné dopady (viz Příloha, Obrázek II.). V souladu s vědeckým poznáním jsou zvýšení průměrné teploty a jeho dopady prezentovány jako nejisté a jsou uvedena rozmezí teplot. Preference byly zjišťovány za předpokladu, že mimoevropské státy budou závazky „plnit obdobně“ jako státy EU.

zemí (HDP), tedy čím bohatší stát, tím platí více, nebo pro rozdělení nákladů mezi občany dané země podle příjmu domácností, kdy každý platí stejný podíl z příjmu.

Obrázek 2: Cíle snižování emisí skleníkových plynů pro roky 2020, 2030 a 2050

Varianty rozdělení nákladů politik byly založeny na obecnějších principech distribuce nákladů. Na úrovni EU, kde se jedná o rozdělení nákladů mezi členské země, byly rozlišeny celkem tři principy: rozdělení na základě bohatství měřeného HDP („čím bohatší stát, tím platí více“), na základě velikosti populace („čím více obyvatel, tím platí více“) a na základě celkových emisí („čím více emisí, tím platí více“). Na úrovni jednotlivých zemí, kde se jedná o rozdělení nákladů mezi občany zemí, byly rozlišeny varianty rovnoměrného rozdělení na stejné částky či stejné podíly z příjmu a nerovnoměrného rozdělení dle příjmů (bohatší obyvatelé platí větší podíl z příjmu) či dle emisí.

Posledním atributem byly zvýšené měsíční náklady pro respondentovu domácnost. Tento atribut nám umožnil odhadnout ochotu platit za politiky a jejich jednotlivé charakteristiky. Respondentům bylo vysvětleno, že zavádění poplatků za technologie znečišťující ovzduší a podporu vývoje nových (méně znečišťujících) technologií by musely financovat zejména podniky. Ty by své zvýšené náklady promítly do cen výrobků. V důsledku toho by všechny domácnosti měly méně prostředků na nakupování zboží. Náklady domácností se pohybovaly mezi 20 a 150 EUR za měsíc. Nominální hodnoty byly přepočítány do národních měn pomocí standardu kupní síly.

Experiment 2: Nástroje snižování emisí a využití finančních prostředků

Cílem druhého výběrového experimentu bylo zjištění preferencí respondentů pro tři různé vlastnosti politik s cílem snížení emisí o 80 % do roku 2050. *Status quo* vždy představoval cíl snížení emisí o 20 % do roku 2020 a žádné další snížení. První z atributů zahrnoval šest různých nástrojů politik a jejich párové kombinace, jejichž výsledný počet představoval 17 různých možností. Druhý atribut „Tvorba nových příjmů do státního rozpočtu“ podmiňoval úroveň dalšího atributu politiky „Využití nových příjmů“. Pokud daný nástroj politiky vytvářel nové příjmy, mohlo se zobrazit sedm možností, jak mohou být tyto příjmy využity (viz design v Příloze, v Tabulce III.).

Nejvíce z předkládaných nástrojů (celkem 10) mělo vytvářet nové příjmy do státního rozpočtu, některé žádné příjmy nevytvářely (3) a zbývající čtyři mohly nebo nemusely vytvářet nové příjmy do státního rozpočtu, přičemž přiřazení této vlastnosti bylo nastaveno náhodně. I v tomto experimentu jsme zahrnuli atribut zvýšené měsíční náklady pro respondentovu domácnost, díky kterému jsme mohli odhadnout ochotu platit pro ostatní atributy politik¹¹.

Obrázek 3: Příklad výběrové karty (experiment 2)

Vlastnosti opatření:	Opatření A	Opatření B	Současná opatření
Cíle snižování emisí pro Evropskou unii	snížení o 80 % do roku 2050	snížení o 80 % do roku 2050	snížení o 20 % do roku 2020
Přístup opatření – nástroj	Daně na energie a emise + Odstranění dotací poškozujících životní prostředí	Daně na energie a emise + Podpory a dotace na úspory energie	žádná další
Tvorba nových příjmů do státního rozpočtu	ano	ano	žádné
Využití nových příjmů v ČR	programy ochrany životního prostředí	podpora vědy a výzkumu	-
Zvýšení měsíčních nákladů Vaší domácnosti	550 Kč	1600 Kč	0 Kč
Kterou možnost byste upřednostnil/a?	Opatření A	Opatření B	Současná opatření

¹¹ Zdůvodnění zvýšených nákladů bylo stejné jako v prvním experimentu.

2 Výsledky dotazníkového šetření

V následujících dvou kapitolách představíme výsledky původního výzkumu zaměřeného na přijatelnost návrhů politik EU s cílem snížení emisí veřejností, který probíhal ve třech evropských zemích (viz předchozí kapitola popisující tento výzkum). Za prvé jsme se zaměřili na představy, které lidé mají o změně klimatu, tedy co o těchto změnách ví, jaká jsou jejich očekávání a jakých dopadů změny klimatu se obávají. Za druhé jsme s pomocí výběrových experimentů popsanych v předchozí kapitole odhadli ochotu lidí platit za různé politiky na ochranu klimatu a jejich vlastnosti.

2.1 Znalosti o změně klimatu a její vnímání

Nejprve se zabýváme otázkami, jak veřejnost vnímá změnu klimatu a jaké jsou nejčastější představy o jejích dopadech. Zájem o environmentální problémy a obavy z dopadů změny klimatu totiž souvisí s tím, jak lidé hodnotí politiky ochrany klimatu (např. Loukopoulos, Jakobsson, Gärling, Schneider, & Fujii, 2005; Poortinga, Spence, Demski, & Pidgeon, 2012; Poortinga, Steg, & Vlek, 2002). Pokud se lidé změny klimatu a jejích důsledků obávají nebo se jimi cítí ohroženi, častěji přirozeně dospějí k názoru, že by se s příčinou tohoto ohrožení mělo něco udělat.

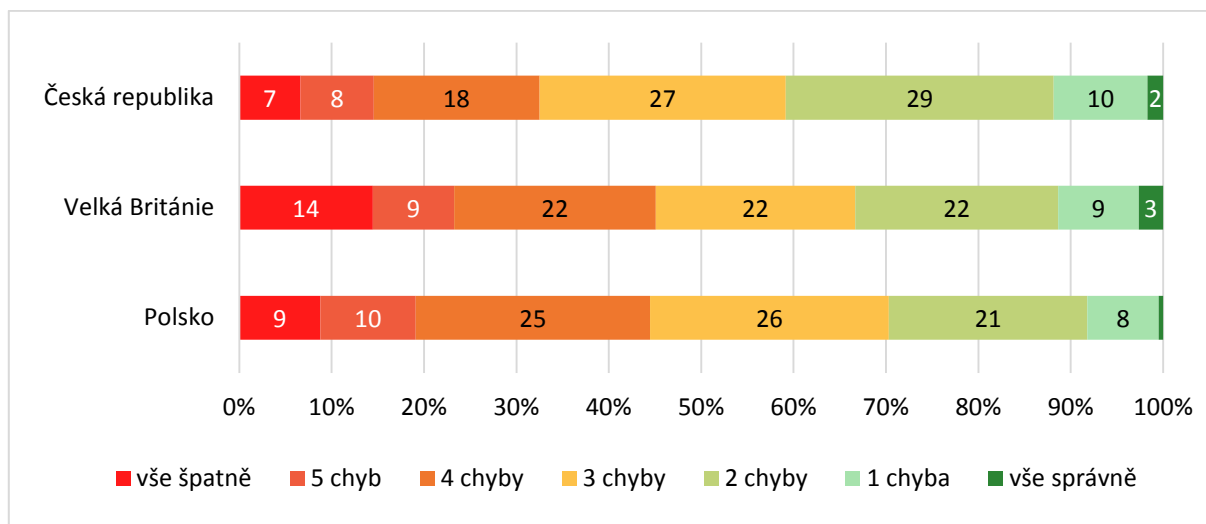
Představy lidí o změně klimatu se také mohou vztahovat k jejich vnímání účinnosti různých nástrojů. Tím mohou ovlivňovat jejich přijatelnost a ochotu občanů za takové nástroje platit (Eriksson, Garvill, & Nordlund, 2008). Vědomosti a informace jsou základním kamenem uvědomění si důsledků, zatímco uvědomění si důsledků hraje klíčovou roli při vytváření a formování environmentálně signifikantního chování (Cools et al., 2011; Dietz, Dan, & Shwom, 2007; Eriksson, Garvill, & Nordlund, 2006; Steg, Dreijerink, & Abrahamse, 2005).

Podle některých studií faktické znalosti o problematice souvisí s ochotou přijmout klimatickou politiku (Dietz, Dan, & Shwom, 2007; O'Connor, Bard, & Fisher, 1999). Měřit faktické znalosti je nicméně poměrně složité. Testované vědomosti jsou pouze specifickými útržky z celkového komplexního problému a respondentovy vědomosti se mohou týkat jiných částí tohoto problému. V našem výzkumu jsme zjišťovali faktické znalosti tak, že jsme požádali respondenty, aby ohodnotili, do jaké míry souhlasí či nesouhlasí se šesti výroky o známých příčinách a důsledcích klimatických změn, ze kterých byly dvě správné a čtyři nesprávné (viz Obrázek 4 a Obrázek 5).

Správně odpovědělo na všechny tyto otázky pouze 0,5 % polských respondentů, 1,7 % českých respondentů a 2,6 % respondentů z Velké Británie (Obrázek 4). Za dobře informovanou lze považovat zhruba třetinu obyvatel všech zkoumaných zemí (odpověděli chybně maximálně dvakrát). Téměř pětina respondentů z Velké Británie (23 %) a Polska (19 %) odpověděla správně jen na jednu otázku nebo neodpověděla správně na žádnou.

Respondenti se zdají být o něco více informovaní v České republice, 41 % z nich odpovědělo správně na více než polovinu otázek. Pro srovnání na více než polovinu otázek odpovědělo správně 30 % polských respondentů a 34 % britských respondentů.

Obrázek 4: Počet chybných a správných odpovědí na vědomostní otázky o změně klimatu (%; N=4098)

*ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím označte, zda souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními.
Poznámka: Odpovědi „Nevím“ zařazeny pro účely tohoto grafu do chybných odpovědí.*

Ve všech sledovaných zemích souvisí počty správných a chybných odpovědí se vzděláním respondentů. Tato souvislost však není příliš silná¹² a bylo by proto chybou předpokládat, že vzdělanější segmenty obyvatel jsou automaticky více uvědomělé či informované o problému změny klimatu. Přestože, jak již bylo zmíněno výše, znalosti a informovanost souvisí se zájmem o problémy životního prostředí a s environmentálně signifikantním chováním, je třeba mít na paměti, že tato souvislost může být v mnoha případech oboustranná. Znalosti a informovanost se mohou zvyšovat v reakci na změnu chování a zvýšení informovanosti obyvatelstva na druhou stranu nemusí nutně vést k zvýšení zájmu nebo změnám chování (viz také kritika modelu nedostatku informací; *information deficit model*; Shwom, Bidwell, Dan, & Dietz, 2010; Whitmarsh, Seyfang, & O'Neill, 2011).

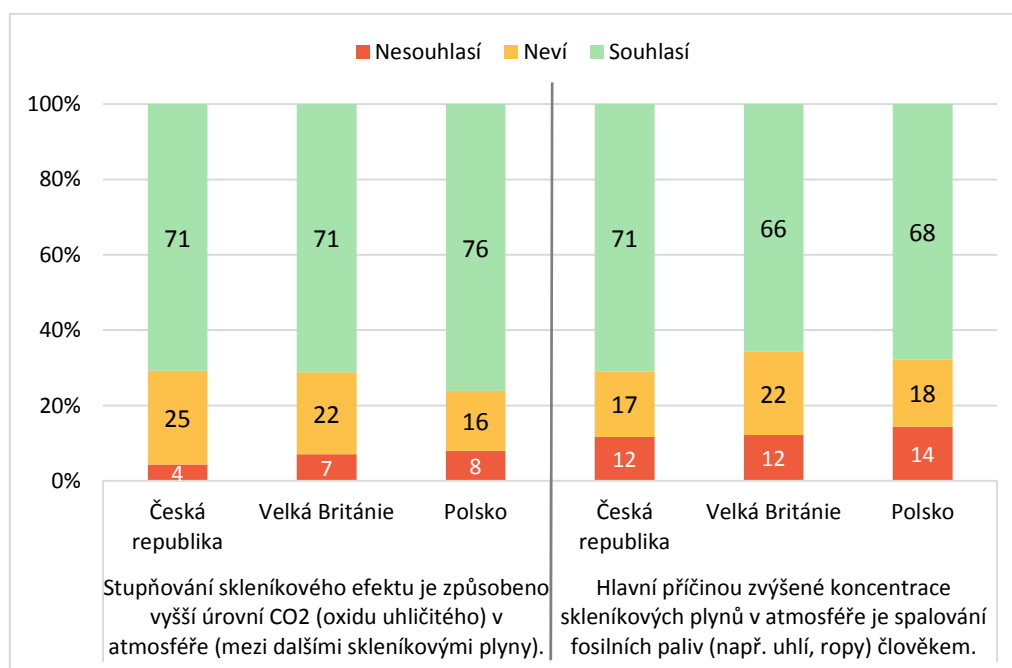
¹² Kendallové Tau-B pro souvislost počtu chyb a kategorií vzdělání činí 0,107 v ČR, 0,196 ve Velké Británii a 0,086 v Polsku. Vyšší hodnoty kontingenčního koeficientu, jehož výpočet nepředpokládá lineární vztah obou proměnných, naznačují, že mezi vzděláním a počtem chybných odpovědí může existovat složitější vztah (0,196 v ČR, 0,281 ve Velké Británii, 0,185 v Polsku).

76 % Poláků	souhlasí s tvrzením, že
71 % Britů	stupňování skleníkového
71 % Čechů	efektu je způsobeno vyšší
	úrovní CO ₂ .
33 % Poláků	souhlasí s tvrzením, že jsou
30 % Britů	klimatické změny způsobeny
18 % Čechů	spíše přírodními silami, než
	lidským konáním.

Většina respondentů ze zkoumaných zemí si uvědomuje, že vyšší hladina CO₂ v atmosféře způsobená lidským spalováním fosilních paliv je hlavní příčinou posilování tzv. skleníkového efektu (**Error! Reference source not found.**). Nicméně nejistota o podílu lidské činnosti na vzniku klimatické změny přetrvává. Překvapivě téměř jedna třetina

Poláků (33 %) a Britů (30 %) souhlasí s tvrzením, že jsou klimatické změny způsobeny spíše přírodními silami, než lidským konáním (Obrázek 6). Je zajímavé, že toto procento je výrazně nižší v České republice (18 %) a také zde nepanuje taková nejistota ohledně tohoto poměrně složitěho tématu.

Obrázek 5: Podíly respondentů, kteří souhlasí a nesouhlasí s pravdivými tvrzeními o příčinách změny klimatu (%; N=4098)

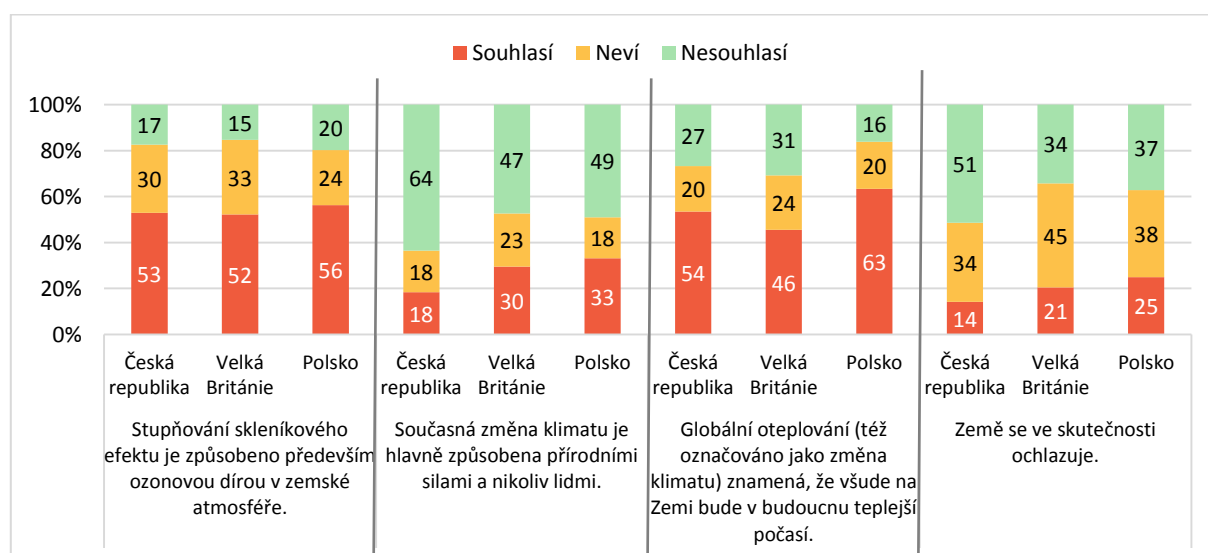
ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím označte, zda souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními.

Na druhou stranu si však více než polovina respondentů myslí, že ozonová díra je hlavní příčinou klimatických změn a jedna čtvrtina (24 % v Polsku) až jedna třetina (33 % ve Velké Británii) respondentů neví, zdali ozonová díra je, nebo není, významnou příčinou klimatických změn (Obrázek 6). Jedná se o poměrně běžnou mylnou představu. Pravděpodobně proto, že tyto dva jinak odlišné problémy se oba týkají zemské atmosféry.

Více jak polovina respondentů se domnívá, že ozonová díra je hlavní příčinou klimatických změn a přinejmenším jedna čtvrtina si není jistá.

Většina respondentů si myslí, že klimatická změna způsobí oteplení na celé planetě (od 46 % ve Velké Británii po 63 % v Polsku; Obrázek 6). To je pravděpodobně způsobeno nerozlišováním slov *klima* a *počasí* v laickém chápání obou pojmů. Někteří respondenti si také nebyli jisti, jestli se Země celkově spíše neochlazuje. Více jak jedna třetina respondentů nevěděla, zda s tímto tvrzením souhlasit, či nesouhlasit. Taková nejistota je v rozporu s velkou mírou souhlasu u předchozího tvrzení ohledně teplejšího počasí jako důsledku globálního oteplování. Tato nekonzistence odpovědí je pravděpodobně způsobena tím, jak byly tyto dvě otázky formulovány. Zatímco první netvrdí, že ke globálnímu oteplování dochází, druhá otázka požaduje odpověď i na to, jestli k tomuto jevu skutečně dochází.

Obrázek 6: Podíly respondentů, kteří souhlasí a nesouhlasí s nepravdivými tvrzeními o změně klimatu (%; N=4098)

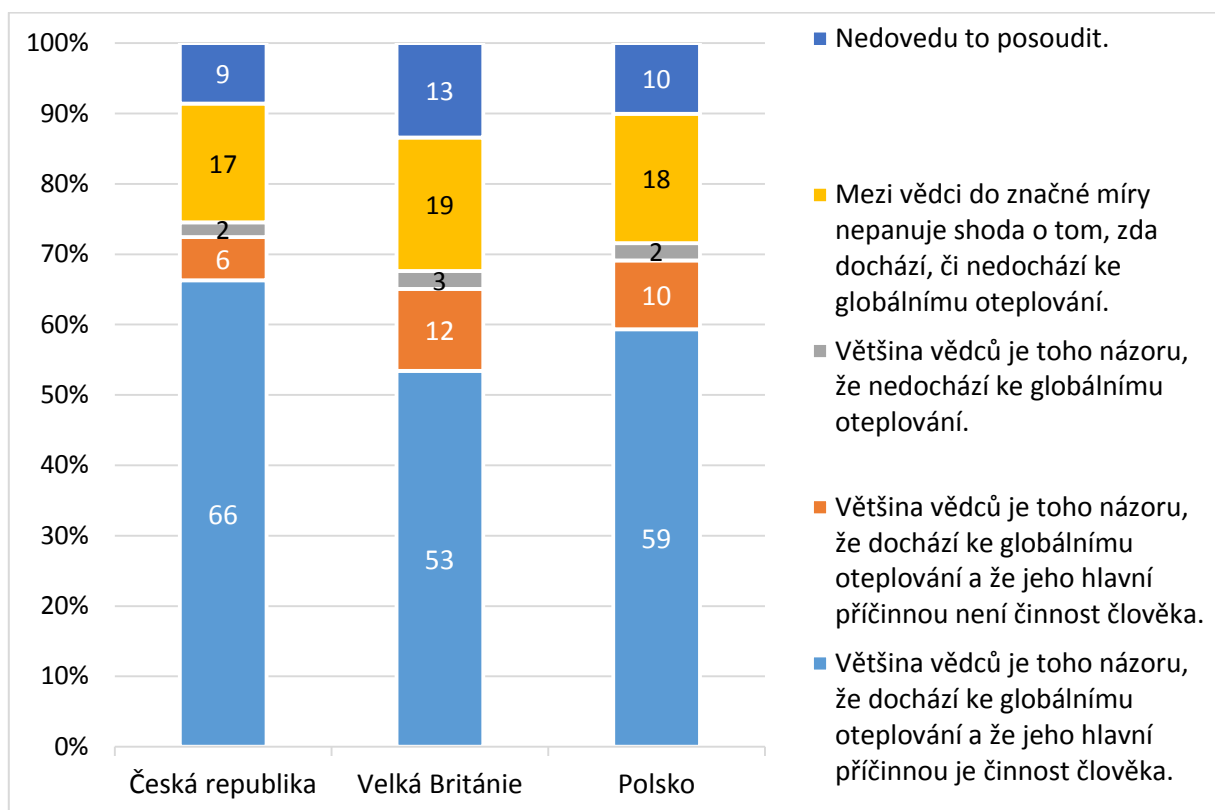

ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím označte, zda souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními.

Země, ve kterých jsme provedli dotazníkové šetření, se příliš neliší v rozložení souhlasu s tvrzeními o příčinách a důsledcích klimatických změn, ale celkově jsou čeští respondenti o něco více informovaní. Ve srovnání s Poláky a hlavně Brity rovněž vnímá větší podíl Čechů vědu o klimatických změnách jako jednotnou (66 % Čechů, 59 % Poláků a 53 % Britů; viz Obrázek 7). Zajímavé však je, že podíl těch, kteří si myslí, že mezi vědci panuje velká neshoda o tom, jestli ke globálnímu oteplování dochází, nebo ne, není v ČR o tolik nižší než v ostatních zemích (17 % oproti 18 % a 19 %). Spíše jen méně českých respondentů sdílí názor, že vědci souhlasí s faktem, že globální oteplování není způsobeno lidskou aktivitou (9 % oproti 10 % a 13 %). To je v souladu s vysokým podílem českých respondentů, kteří správně nesouhlasili s tvrzením, že jsou klimatické změny způsobené přírodními silami (64 %; Obrázek 6). Celkově méně než pětina lidí ve všech třech zemích má dojem, že mezi vědci panuje značná neshoda (od 17 % v České republice po 19 % ve Velké Británii).

Od 25 % respondentů v ČR až po 34 % respondentů z Velké Británie, nepřesně reflektuje současnou vědeckou shodu na téma klimatických změn a zároveň zhruba jeden z deseti respondentů neví, jak tuto shodu posoudit.

Obrázek 7: Názory respondentů na existenci vědecké shody ohledně klimatických změn a jejich hlavní příčiny (%; N=4098)

ZNĚNÍ OTÁZKY: *Které z následujících tvrzení o globálním oteplování (změně klimatu) je podle Vašeho názoru nejpřesnější?*

Lidé obecně (jen s malými rozdíly mezi třemi zkoumanými zeměmi) vnímají změnu klimatu jako velkou hrozbu pro zvířata a rostliny a jejich přirozený domov a také vnímají klimatické změny jako pravděpodobnou příčinu extrémních výkyvů počasí a přírodních katastrof (Obrázek 8). Toto jsou dva negativní důsledky, které jsou konzistentně vnímány jako pravděpodobné, a to nadpoloviční většinou respondentů ze zkoumaných zemí¹³.

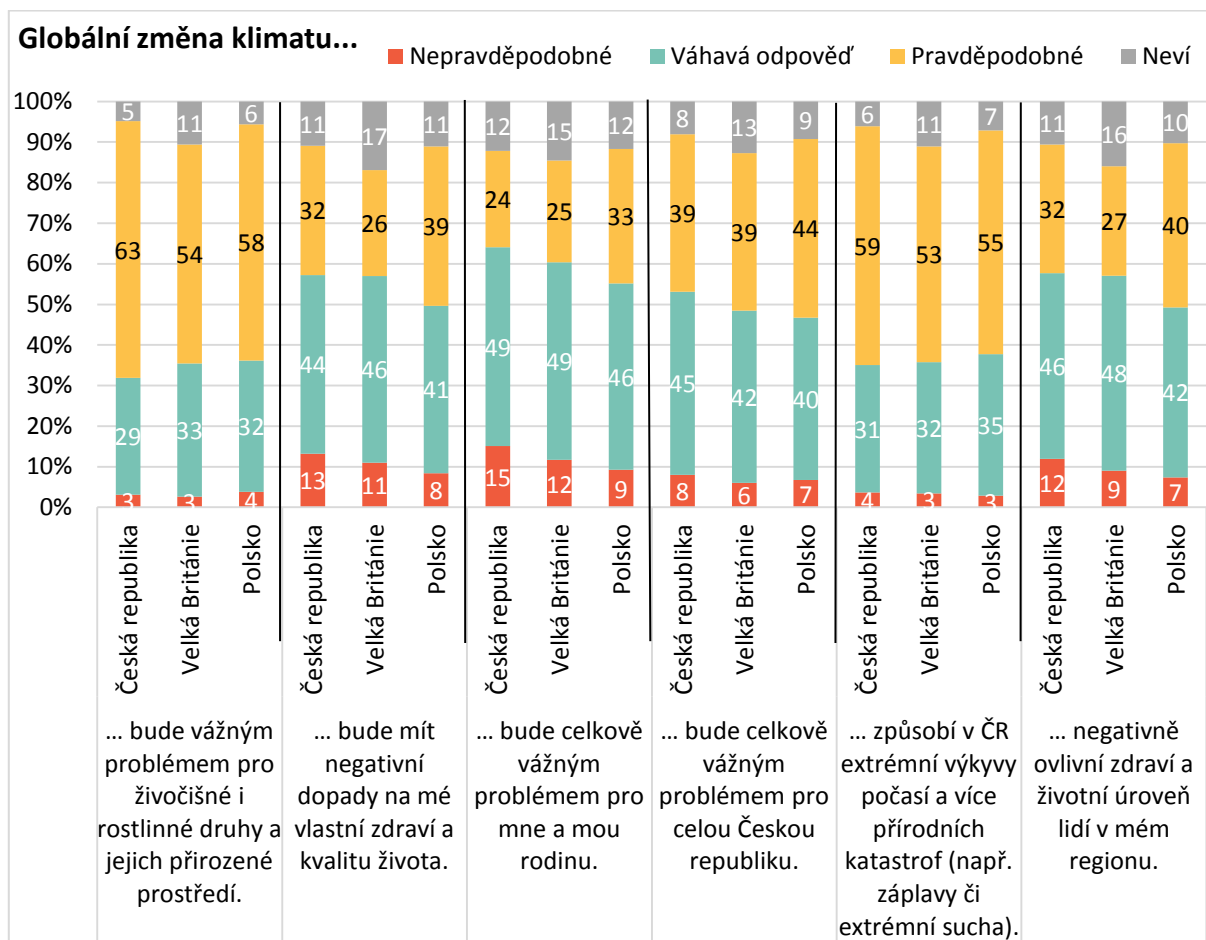
Lidé vnímají změnu klimatu jako hrozbu především pro přírodu, méně však pro sebe a své okolí, a to i přesto, že si negativní dopady vesměs uvědomují. Případné pozitivní dopady jsou povětšinou vnímány jako nepravděpodobné.

Negativní dopady na respondentovu zemi, region, rodinu, kvalitu života nebo zdraví jsou hodnoceny jako pravděpodobné menším podílem respondentů. To podporuje názor, že klimatické změny jsou vnímány jako něco spíše vzdáleného, co se respondentů osobně netýká (Liu, Xie, & She, 2014; Lorenzoni & Pidgeon, 2006; Scannell & Gifford, 2013). Nicméně jen malý podíl respondentů je přesvědčen o tom, že tyto dopady

jsou nepravděpodobné. Toto procento je o něco vyšší v České republice, což indikuje (spolu s menším podílem odpovědí „Nevím“ a podobným podílem hodnocení jako „pravděpodobné“) více rozdělenou veřejnost a veřejnou diskuzi.

¹³ Sloučili jsme dva nejkrajnější body na sedmibodové Likertově škále od 1= nepravděpodobné po 7= pravděpodobné jako *pravděpodobné* a *nepravděpodobné*. Střední kategorie obsahuje tři prostřední body škály.

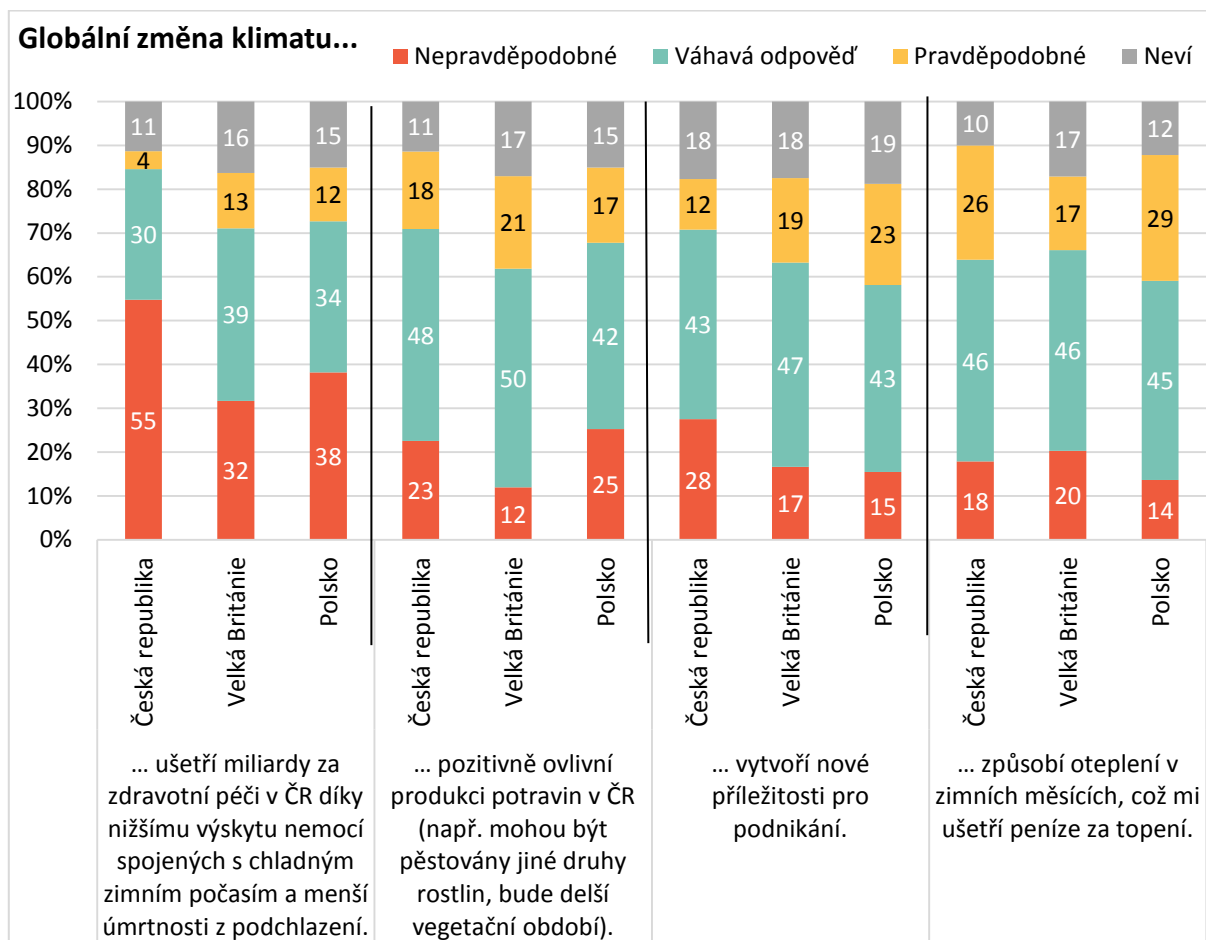
Obrázek 8: Vnímaná pravděpodobnost negativních důsledků změny klimatu (%; N=4098)

***ZNĚNÍ OTÁZKY:** Nyní bychom rádi věděli, jaké jsou podle Vás důsledky změny klimatu. // globální změna klimatu... // Prosím uveďte na škále od 1 do 7, jak nepravděpodobné či pravděpodobné je podle Vás, že nastanou následující situace.*

Výskyt pozitivních dopadů je ve srovnání s těmi negativními méně často považován za pravděpodobný (Obrázek 9). Ohledně výskytu některých pozitivních dopadů panuje mezi respondenty větší nejistota, což je vidět například u vzniku nových příležitostí pro podnikání (okolo 18 % respondentů ve všech zemích si nebylo jisto, jak pravděpodobnost hodnotit). Čeští respondenti jsou více skeptičtí vůči případným úsporám za nemoci a úmrtí spojená se zimou (55 % oproti 32 % ve Velké Británii a 38 % v Polsku).

Obrázek 9: Vnímaná pravděpodobnost pozitivních důsledků změny klimatu (%; N=4098)

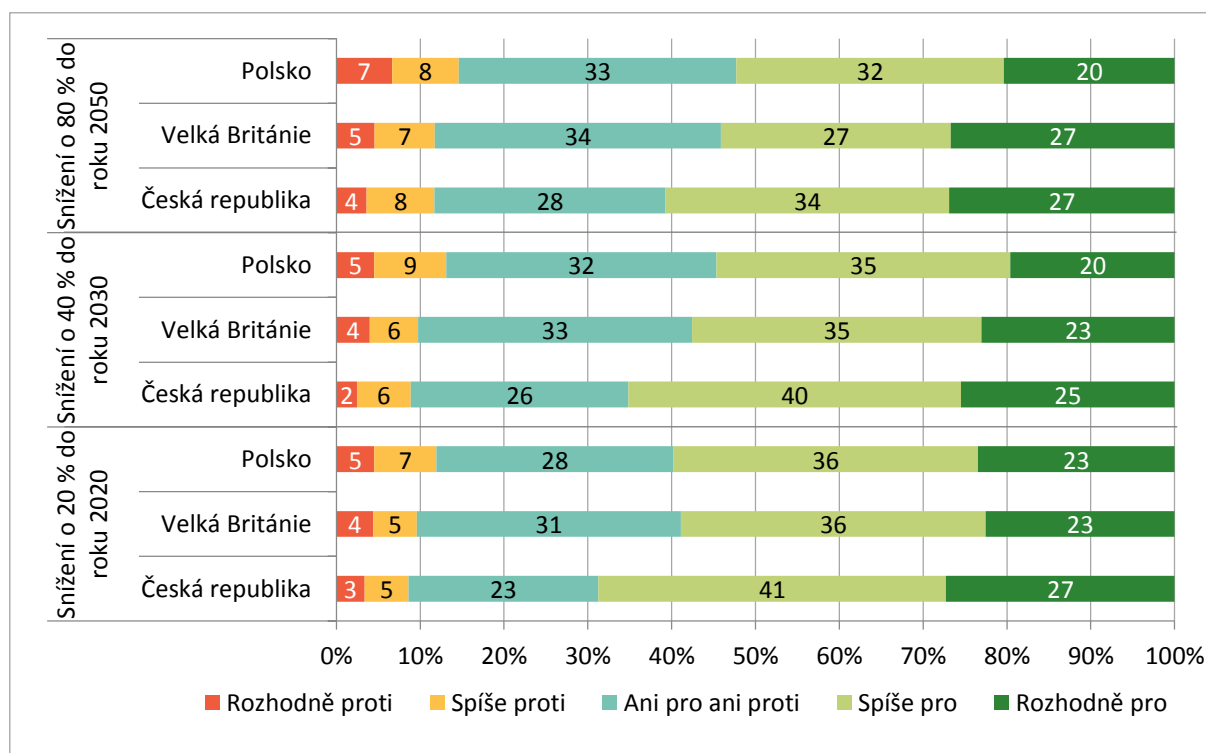
ZNĚNÍ OTÁZKY: *Nyní bychom rádi věděli, jaké jsou podle Vás důsledky změny klimatu. // globální změna klimatu... // Prosím uveďte na škále od 1 do 7, jak nepravděpodobné či pravděpodobné je podle Vás, že nastanou následující situace.*

2.2 Přijatelnost cílů EU na snížení emisí skleníkových plynů

Cíle Evropské unie na snížení emisí skleníkových plynů (o 20 % do roku 2020, o 40 % do roku 2030 a o 80 % do roku 2050) jsou obecně dobře přijímané veřejností ve všech třech zkoumaných zemích. Pouze menšina je proti těmto cílům. Nejpřijatelnějším cílem je snížení emisí o 20 % do roku 2020. Spíše a rozhodně podporuje tento cíl 69 % českých, 60 % polských a 59 % britských respondentů. Nejméně přijatelným cílem je snížení do roku 2050 (12 % Čechů a Britů a 15 % Poláků jsou proti tomuto cíli). Rozdíly v podílech obyvatel, kteří jednotlivým cílům vyjádřili podporu či se naopak stavili proti těmto cílům, jsou však malé. Princip snižování emisí až do roku 2050 má plošně podporu přinejmenším poloviny obyvatel všech zkoumaných zemí a další čtvrtina se k nim staví pasivně. V hodnocení cílů jsou malé, ale statisticky významné rozdíly¹⁴ mezi jednotlivými zeměmi. Oproti ostatním zemím mají všechny cíle v České republice podporu větší části obyvatelstva. Respondenti z Polska jsou pak častěji proti těmto cílům (viz Obrázek 10).

Cíle Evropské unie na snížení emisí skleníkových plynů (o 20 % do roku 2020, o 40 % do roku 2030 a o 80 % do roku 2050) jsou obecně dobře přijímané veřejností ve všech třech zkoumaných zemích.

Obrázek 10: Postoje respondentů k cílům Evropské unie v oblasti snížení emisí skleníkových plynů (%; N=4098)

ZNĚNÍ OTÁZKY: *Obecně vzato, jste spíše pro, nebo proti uvedeným evropským cílům snížení emisí skleníkových plynů?*

¹⁴ $p < 0,001$; Pearsonův Chí-kvadrát

2.3 Vnímaná spravedlnost a účinnost, omezení svobody a skepticismus veřejnosti ohledně úspěšnosti zavedení politik

Literatura naznačuje (viz Zvěřinová, Ščasný, & Kyselá, 2014), že lidé spíše preferují politiky, které považují za férové (Jakobsson, Fujii, & Gärling, 2000) a takové politiky, které efektivně řeší environmentální problémy a zároveň zásadním způsobem neovlivňují lidské chování (Jakobsson, Fujii, & Gärling, 2000). Proto se budeme nyní věnovat tomu, jak respondenti z našeho šetření vnímají tyto aspekty evropských klimatických politik. V této podkapitole se zabýváme následujícími otázkami:

1. Který **způsob rozdělování nákladů** na snižování emisí mezi jednotlivé země Evropské unie a mezi občany jednotlivých zemí je považován za **spravedlivý**?
2. Jaké **politické nástroje** lidé vnímají jako **účinné** pro dosažení snížení emisí? O jakých politických nástrojích se lidé domnívají, že **omezují osobní svobodu**?
3. Bude podle našich respondentů evropská **klimatická politika úspěšná** ve zmírňování klimatických změn?

Vnímání spravedlnosti rozdělení nákladů

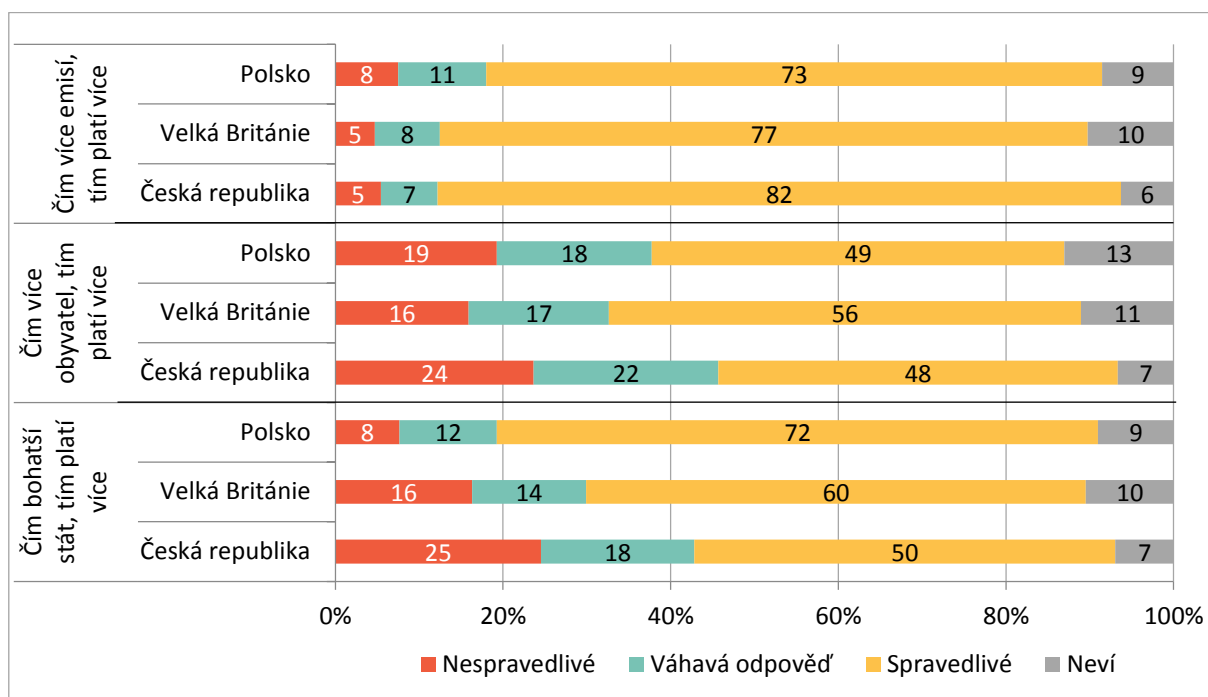
Občané všech tří států považují nejčastěji za spravedlivé rozdělení nákladů na politiku **dle výše produkovaných emisí**, a to jak na úrovni států, tak jednotlivých občanů. I rozdělení dle příjmu či bohatství vnímá jako spravedlivé značná část obyvatel.

Požádali jsme respondenty, aby ohodnotili, do jaké míry považují za spravedlivé různé způsoby rozdělení nákladů na snižování emisí mezi jednotlivé země Evropské unie (za využití sedmibodové Likertovy škály).

Většina lidí (82 % českých, 77 % britských a 73 % polských respondentů) vnímá jako spravedlivé, když země finančně přispívá přímo úměrně tomu, kolik emisí v daném období vyprodukuje (viz Obrázek 11). Polští respondenti ale také často (71 %) považují za spravedlivé, když bohatší státy

Evropské unie nesou větší finanční zatížení než chudší státy EU. Není překvapením, že tato možnost je méně populární u respondentů z Velké Británie (50 %). V případě ČR tuto možnost vnímá jakou spravedlivou 60 % respondentů. Rozdělení nákladů podle počtu obyvatel (státy s více občany by platily více) bylo ohodnoceno jako spravedlivé nejmenší částí respondentů (48 % Čechů, 56 % Britů a 49 % Poláků).

Obrázek 11: Vnímaná spravedlnost pravidel rozdělení nákladů politik snižování emisí mezi státy EU (%; N=4098)

ZNĚNÍ OTÁZKY: *Jak spravedlivá Vám osobně připadají výše představená pravidla pro rozdělení nákladů snižování emisí mezi jednotlivými státy Evropské unie? (1=zcela nespravedlivé; 7=zcela spravedlivé; sloučeno do tří kategorií)*

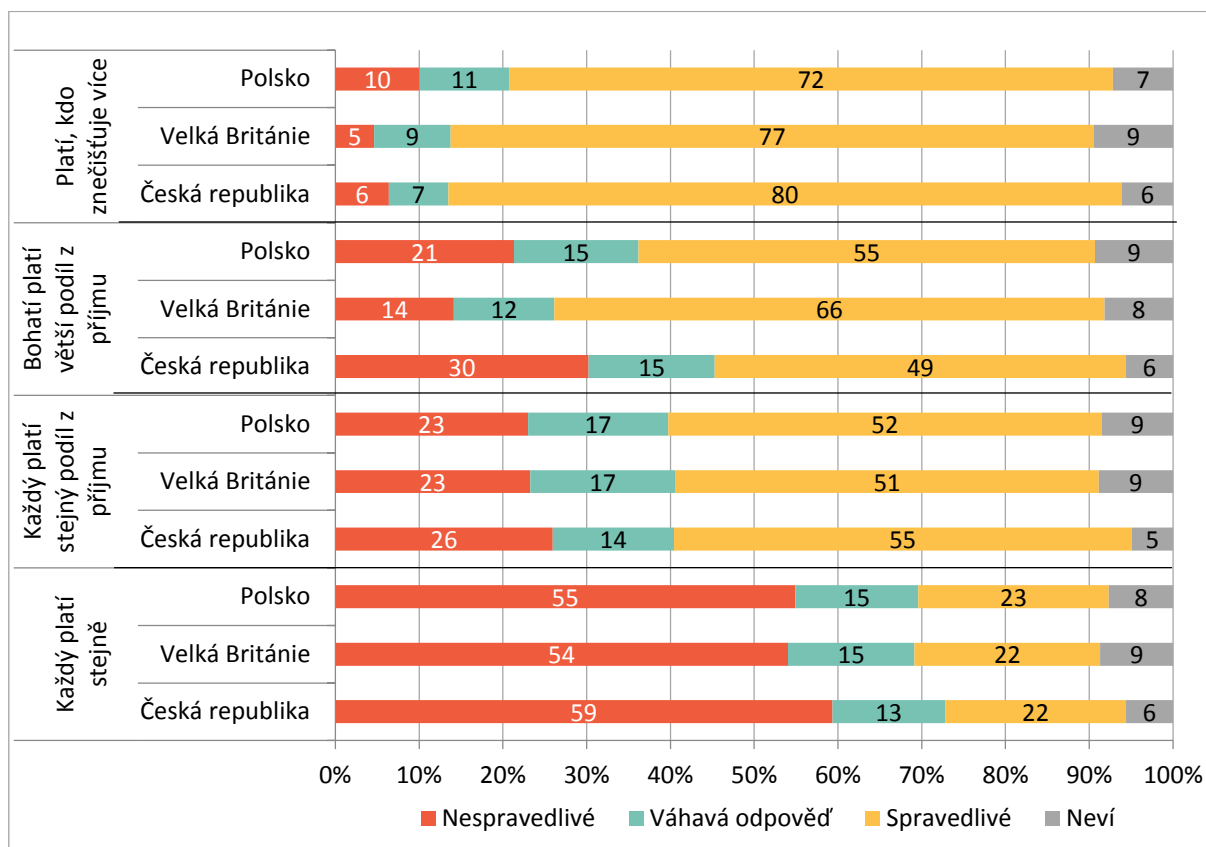
Pravidlo „platí, kdo znečišťuje více“¹⁵ pro rozdělování nákladů mezi občany jednotlivých zemí bylo považováno za spravedlivé většinou respondentů ve všech třech zemích (72 % v Polsku, 77 % ve Velké Británii a 80 % v ČR; viz Obrázek 12). Britové častěji než Češi a Poláci za spravedlivé považovali progresivní rozdělení, tedy že občané s vyššími příjmy budou přispívat vyšším procentem svých příjmů než občané s nižšími příjmy. Nejméně často byla jako spravedlivá hodnocena možnost rovnostářského rozdělení nákladů, kdy by každý dospělý občan platil stejnou částku. Okolo 55 % respondentů z Polska a Velké Británie, a 59 % respondentů z ČR hodnotilo rovnostářské rozdělení nákladů jako vyloženě nespravedlivé.

Celkově se tak i v našem výzkumu projevuje již dříve doložená preference rozdělení nákladů dle produkce znečištění (tzv. *polluter-pays principle* (Bechtel & Scheve, 2013; Schleich, Dütschke, Schwirplies, & Ziegler, 2016)). Přestože výsledky v Polsku i Velké Británii by mohly nasvědčovat tendenci občanů označovat jako spravedlivá ta opatření, která vedou k nižším nákladům pro ně samotné, výsledky z ČR tomu příliš nenasvědčují. Je přitom zjevné, že vnímání jednotlivých pravidel rozdělení nákladů politických nástrojů je značně rozdílné. Vzhledem k tomu, že již v minulosti bylo poukázáno na důležitost

¹⁵ Respondenty jsme informovali, že objem emisí je možné měřit spotřebou elektřiny, uhlí, zemního plynu a pohonných hmot.

vnímané spravedlnosti v rozhodování občanů o klimatických politikách (Berrens, Bohara, Jenkins-Smith, Silva, & Weimer, 2004; Li et al., 2004; Wiser, 2007), je třeba tomuto atributu politických nástrojů věnovat zvláštní pozornost.

Obrázek 12: Vnímaná spravedlnost pravidel rozdělení nákladů politik snižování emisí mezi obyvateli státu (%; N=4098)

ZNĚNÍ OTÁZKY: *Jak spravedlivá Vám osobně připadají výše představená pravidla pro rozdělení nákladů na snížení emisí mezi obyvateli (dané země)? (1=zcela nespravedlivé; 7=zcela spravedlivé; sloučeno do tří kategorií)*

Vnímaní účinku politických nástrojů a omezení svobody

Nejdříve jsme respondentům poskytli stručné informace o několika politických nástrojích (včetně příkladů jako jsou dotace na zateplování budov) a poté jsme je požádali, aby ohodnotili, které z politických nástrojů by po zavedení spíše umožnily dosažení cíle snížení emisí skleníkových plynů o 80 % do roku 2050. Zatímco Češi nejčastěji považují za účinné dotace na úsporu energií, Poláci považují dotace za stejně účinné jako technologické a energetické normy a odstranění dotací činností

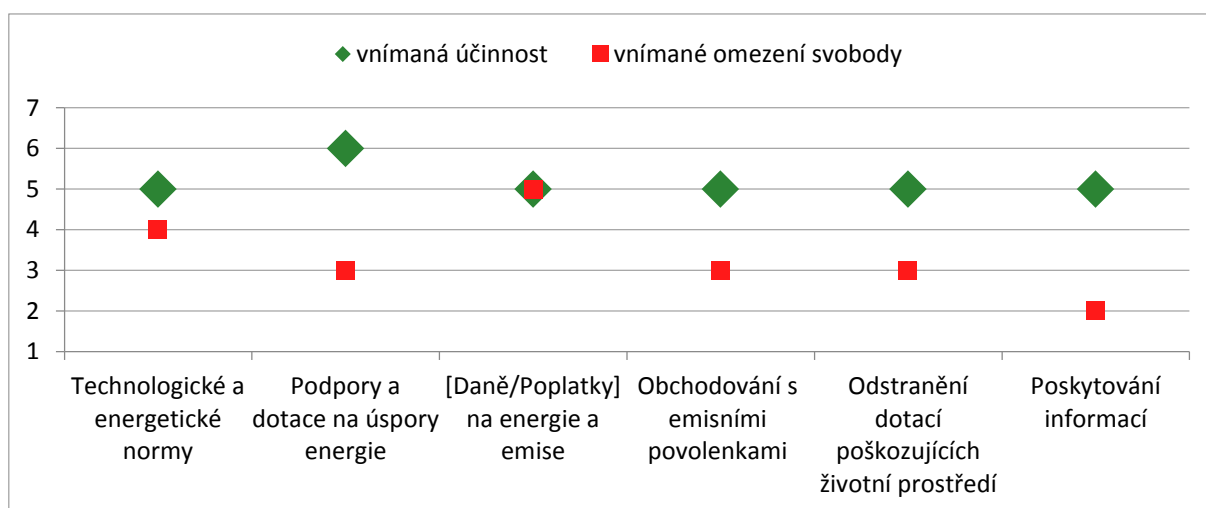
Jako **účinné** vidí obyvatelé ČR zejména dotace na úsporu energií. Účinnost žádného z představených nástrojů není v žádné zemi zásadně zpochybněna.

Jako **omezující individuální svobodu** vidí obyvatelé všech zemí nejčastěji daně a poplatky.

poškozujících životní prostředí (viz Obrázek 13, Obrázek 14, Obrázek 15). Britové z hlediska účinnosti jednotlivých opatření zásadní rozdíly nečiní.

Respondenti byli rovněž požádáni, aby na sedmibodové škále určili, jak by ty samé politické nástroje omezily jejich osobní svobodu (například omezily jejich chování, zvyky nebo možnosti nákupu). Ve všech třech zemích byly považovány za nejvíce omezující daně a poplatky na energie a emise. Polští respondenti také označili technologické a energetické normy jako omezující jejich osobní svobodu (viz Obrázek 13, Obrázek 14, Obrázek 15).

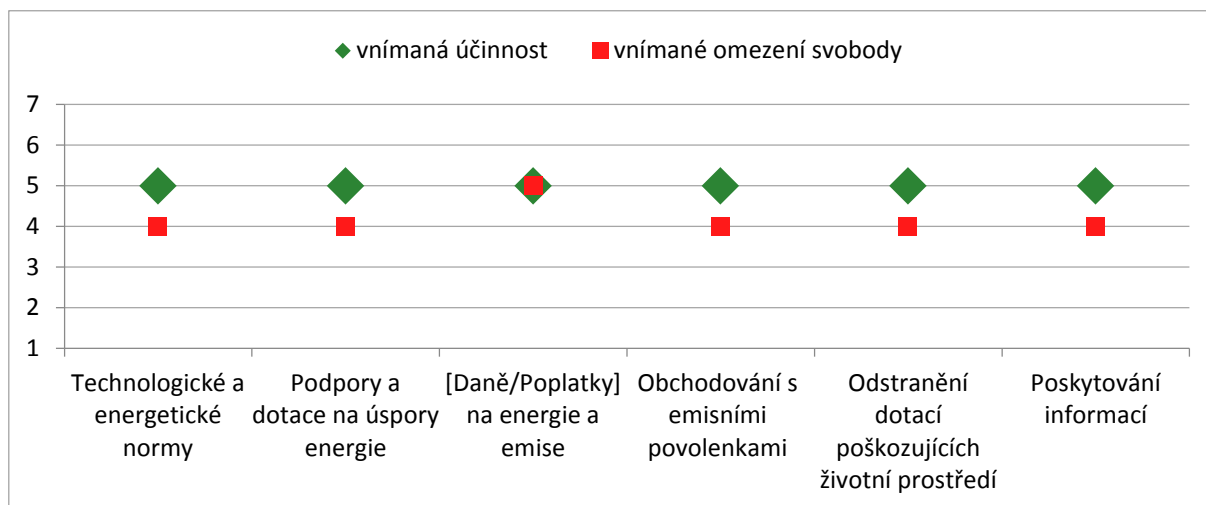
Obrázek 13: Vnímaná účinnost nástrojů snižování emisí skleníkových plynů a očekávané omezení svobody v důsledku jejich zavedení v České republice (mediány; N=1581)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Na škále prosím uveďte, nakolik je pravděpodobné, že následující nástroje úspěšně dosáhnou stanoveného cíle. (1=zcela nepravděpodobné; 7=velmi pravděpodobné)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím uveďte, nakolik myslíte, že by následující nástroje omezily či neomezily Vaši osobní svobodu. (1=vůbec neomezilo; 7=velmi omezilo)

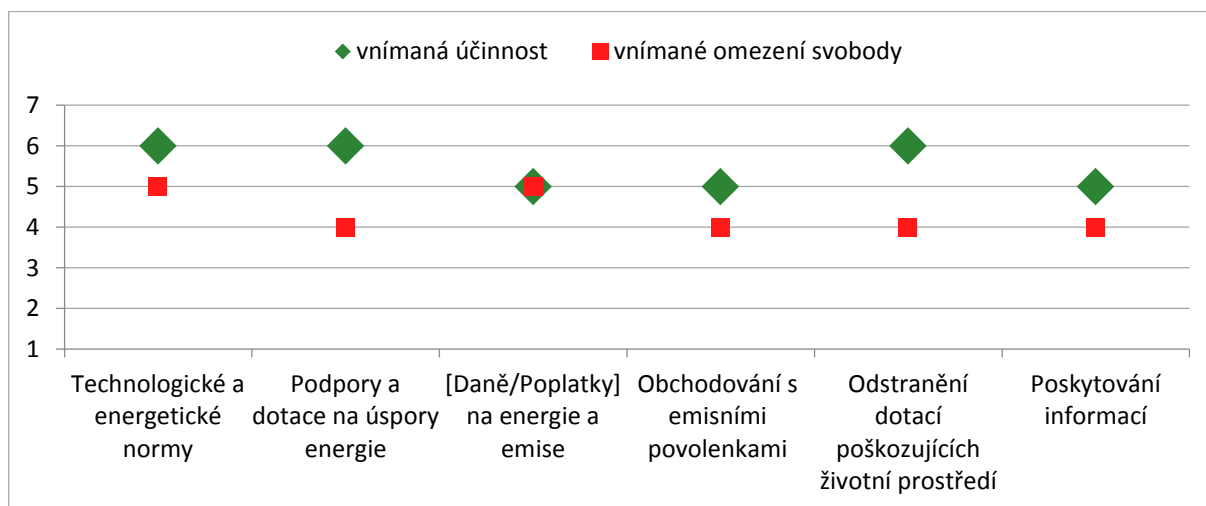
Obrázek 14: Vnímaná účinnost nástrojů snižování emisí skleníkových plynů a očekávané omezení svobody v důsledku jejich zavedení ve Velké Británii (mediány; N=1266)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Na škále prosím uveďte, nakolik je pravděpodobné, že následující nástroje úspěšně dosáhnou stanoveného cíle. (1=zcela nepravděpodobné; 7=velmi pravděpodobné)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím uveďte, nakolik myslíte, že by následující nástroje omezily či neomezily Vaši osobní svobodu. (1=vůbec neomezilo; 7=velmi omezilo)

Obrázek 15: Vnímaná účinnost nástrojů snižování emisí skleníkových plynů a očekávané omezení svobody v důsledku jejich zavedení v Polsku (mediány; N=1251)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Na škále prosím uveďte, nakolik je pravděpodobné, že následující nástroje úspěšně dosáhnou stanoveného cíle. (1=zcela nepravděpodobné; 7=velmi pravděpodobné)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Prosím uveďte, nakolik myslíte, že by následující nástroje omezily či neomezily Vaši osobní svobodu. (1=vůbec neomezilo; 7=velmi omezilo)

Skepse veřejnosti ohledně úspěšnosti politik na ochranu klimatu

Okolo jedné třetiny českých a britských respondentů neočekává, že by tato politika byla zavedena. Dalších 20 % lidí v těchto zemích si není jisto, jestli taková politika bude ve skutečnosti zavedena nebo ne. Překvapivě 45 % Poláků spíše věří, že politika bude zavedena.

Jednou z překážek vyšší přijatelnosti politik, které mají za cíl snížení emisí skleníkových plynů o 80 % do roku 2050, by mohla být skepse ohledně jejich úspěšnosti (viz Obrázek 16). Ve všech zkoumaných zemích si většina respondentů (70 % v Polsku, 67 % v České republice a ve Velké Británii) myslí, že změna klimatu nemůže být zastavena, pokud země mimo EU nebudou adekvátně přispívat ke snížení emisí. Dále 50 % českých, 44 %

britských a 36 % polských respondentů pochybuje, že ostatní státy světa přiměřeně sníží své emise. Češi jsou také více skeptičtí než respondenti z dalších dvou zemí k tvrzení, že všechny státy Evropské unie splní své závazky snižování emisí¹⁶. Zatímco 48 % Čechů si myslí, že je to nepravděpodobné, 40 % respondentů z Británie a 28 % respondentů z Polska je v této otázce stejně skeptických.

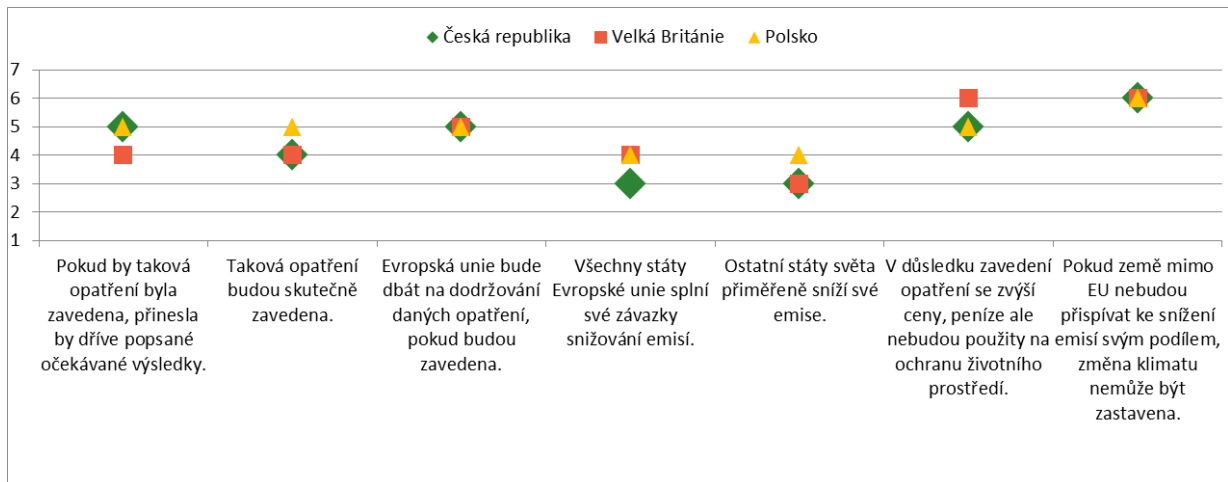
Okolo 60 % respondentů v každé zemi uvedlo, že je spíše pravděpodobné, že peníze nebudou použity na ochranu životního prostředí. Dokonce 18 % respondentů z českého vzorku, 22 % z polského a 24 % z britského vzorku považuje za velmi pravděpodobné, že v důsledku zavedení opatření se zvýší ceny, ale peníze nebudou použity na ochranu životního prostředí.

Dále okolo jedné třetiny českých (32 %) a britských respondentů (27 %) neočekává, že by tato politika byla zavedena. Dalších přibližně 20 % lidí v těchto zemích si není jisto, jestli taková politika bude ve skutečnosti zavedena nebo ne. Překvapivě 45 % Poláků spíše věří, že politika zavedena bude.

Poměrně velká část respondentů (44 % Čechů, 41 % Britů a 60 % Poláků) nicméně souhlasí, že je pravděpodobné, že očekávaných výsledků popsanych v dotazníku by bylo dosaženo, pokud by byla navržená opatření zavedena. Při správné komunikaci a formulaci navrhovaných opatření a jejich důslednému zavádění a provedení, by tak určitá skepse mohla být překonána ve prospěch vnímané smysluplnosti politických řešení klimatických změn. Je však třeba identifikovat oblasti skepse a vlastnosti politik a mezinárodních ujednání, ke kterým jsou obyvatelé jednotlivých zemí nedůvěřiví. Při formulaci dohod a politických opatření by tak na základě našich výsledků měla být věnována pozornost zejména principům závaznosti a vymahatelnosti jednotlivých národních závazků, srozumitelným a průhledným a jednoduchému systému financí.

¹⁶ $p < 0,001$; Kruskal–Wallis test párového srovnání.

Obrázek 16: Vnímaná pravděpodobnost důsledků zavedení opatření snižování emisí skleníkových plynů (mediány; N=4098)

ZNĚNÍ OTÁZKY: Zamyslete se nyní prosím nad následujícími tvrzeními, která se týkají opatření, která mají za cíl snížit emise skleníkových plynů o 80 % do roku 2050 (popsaných na předcházejících kartách). Na škále prosím uveďte, nakolik pravděpodobné jsou níže popsané situace. (1=zcela nepravděpodobné; 7=velmi pravděpodobné)

2.4 Jaké náklady klimatických politik by občané byli ochotni nést a jak měly být rozděleny mezi obyvateli a mezi státy EU?

V této podkapitole se zaměříme na přijatelnost různých cílů snižování emisí skleníkových plynů a shrneme výsledky předcházející studie (Ščasný, Zvěřinová, Czajkowski, Kyselá, & Zagórska, 2016), ve které jsme analyzovali data ze stejného dotazníkového šetření. S pomocí prvního výběrového experimentu jsme v této studii zkoumali preference pro tři různé **cíle snižování emisí** Evropské unie s žádným dalším snižováním – o 20 % do roku 2020, o 40 % do roku 2030 a o 80 % do roku 2050 – a několik možností sdílení nákladů mezi země EU a mezi občany každé země (viz Příloha, Tabulka II.). Výsledky ukazují výrazné rozdíly mezi zeměmi (model viz Příloha, Tabulka IV.; detailnější výsledky viz například v Ščasný et al., 2016). Zatímco české domácnosti by byly ochotné platit okolo 13 EUR měsíčně za dosažení snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2030 s žádným dalším snižováním nebo 17 EUR za 80% snížení emisí do roku 2050 a Britské domácnosti by byly ochotné platit 46 EUR, respektive 44 EUR, průměrná ochota Poláků platit za přijetí těchto cílů ve srovnání se současným cílem snížení emisí o 20 % se statisticky významně nelišila od nuly.

České domácnosti by byly ochotny platit okolo **13 EUR** měsíčně za dosažení snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2030 nebo **17 EUR** za 80% snížení emisí do roku 2050.

Za spravedlivé rozdělení nákladů politiky dle produkovaných emisí na úrovni obyvatel i států EU jsou lidé ochotni připlatit za domácnost měsíčně od **13 EUR** v Polsku po **33 EUR** ve Velké Británii.

Domácnosti z České republiky a Velké Británie významně častěji preferují **rozdělení nákladů politik** na základě emisí skleníkových plynů produkovaných zeměmi EU před proporcionálním rozdělením na základě bohatství států (čím bohatší stát tím platí více), nebo rozdělením příjmů na hlavu, mezi kterými nejsou statisticky významné rozdíly. Průměrná ochota platit za rozdělení nákladů spojené s množstvím emisí

skleníkových plynů je 15 EUR (směrodatná odchylka 22,1 EUR), respektive 27 EUR (směrodatná odchylka 47,4 EUR) měsíčně. Naopak polské domácnosti si moc nepřejí rozdělení nákladů mezi zeměmi na základě emisí – jsou v průměru indiferentní k různým způsobům rozdělení nákladů.

V otázce **rozdělení nákladů politik mezi obyvateli jednotlivých zemí** souhlasí respondenti ze všech států, kde byl výzkum proveden, se zavedením principu „znečišťovatel platí“, to jest rozdělení nákladů na základě emisí, a nesouhlasí s jednotnou paušální částkou (na osobu). Odhad průměrné ochoty platit za nejvíce preferovanou možnost tohoto atributu je 33 EUR ve Velké Británii, 21 EUR v České republice a 13 EUR

v Polsku. Ve Velké Británii bylo progresivní rozdělení nákladů (bohatí platí více) preferováno před rozdělením nákladů proporcčně k příjmu (každý přispívá stejným podílem). Rozdělení nákladů na základě emisí bylo ale nejvíce preferovanou možností.

Různí lidé nicméně mají velmi rozdílné preference pro tyto charakteristiky politik¹⁷. Z tohoto důvodu jsme také odhadli modely latentních tříd pro jednotlivé země. V každé zemi jsme identifikovali tři odlišné třídy, které jsme pojmenovali „*proti*“, „*mírně pro*“ a „*zelení*“. Respondenti, kteří jsou „*proti*“, silně preferují současnou politiku a mají negativní nebo nulovou mezní ochotu platit za přísnější snížení. Třída „*mírně pro*“ je tvořena respondenty, kteří podporují přísnější politiky mírnou ochotou platit, ale mají negativní ochotu platit za stávající politiku. Třída „*zelení*“ zahrnuje respondenty, kteří byli ochotni platit nejvyšší částky za přísnější cíle snížení emisí a měli negativní užitek z možnosti *status quo*.

Zatímco „*zelených*“ podporovatelů bylo 44 % ve Velké Británii a 39 % v České republice, v Polsku spadalo do třídy „*zelení*“ pouze 25 % respondentů. Ve všech zemích „*zelení*“ respondenti silně preferovali princip rozdělení nákladů proporcčně k objemu emisí, ale nelíbilo se jim rozdělení nákladů pomocí paušální částky. Třída „*proti*“ v Polsku a Velké Británii byla indiferentní ve vztahu k principům rozdělení nákladů, jelikož se jim vůbec nelíbí politika na ochranu klimatu. Navíc respondenti ve třídě „*proti*“ v Polsku se příliš nezajímali o atributy politik a silně preferovali současnou politiku.

V populaci lze rozlišit tři segmenty: *proti*, *mírně pro* a *zelené*. *Zelení* jsou nejvíce ochotni platit za přísnější politiky. Současná opatření naopak byla nejčastěji preferována prvním segmentem *proti*.

„*Zelených*“ podporovatelů je 44 % ve Velké Británii a 39 % v České republice, v Polsku pouze 25 %.

Méně vzdělaní respondenti patřili v každé zemi spíše do třídy „*proti*“, přestože efekt vzdělání nebyl stejný napříč různými úrovněmi vzdělání. Čeští muži a starší respondenti pravděpodobněji patřili do třídy „*proti*“. Muži byli také pravděpodobněji v „*zelené*“ třídě v České republice a ve Velké Británii, zatímco ženy byly spíše ve třídě „*mírně pro*“. Poláci s nižším vzděláním byli častěji mezi „*zelenými*“, zatímco respondenti, kteří absolvovali odbornou školu v České republice nebo bakalářský stupeň ve Velké Británii byli méně často „*zelení*“. Vliv příjmu, velikosti domácnosti nebo počtu dětí v domácnosti nebyl významný.

Také podmíněný logit model ukázal rozdíly v preferencích různě vzdělaných segmentů populace. Univerzitně vzdělaní Britové spíše podporují rozdělení nákladů na základě emisí, avšak v Polsku univerzitně vzdělaní by více upřednostnili, aby bohatí platili více.

¹⁷ Na heterogenitu preferencí poukazují velké a statisticky významné směrodatné odchylky ochoty platit.

Univerzitně vzdělaní Britové i Poláci měli větší ochotu platit za 80% snížení emisí. Britové i Češi s univerzitním vzděláním byli ochotni platit více za 40% snížení emisí.

Lidé, kteří věří, že přísnější politiky na ochranu klimatu budou zavedeny, mají silnější preferenci pro politiky s přísnějšími cíli snížení emisí.

Podíl respondentů, kteří věří, že přísnější politiky na snížení emisí budou zavedeny, je nejvyšší mezi Poláky (23 %), ve srovnání s Čechy (13 %) a Brity (18 %). Ti, kteří důvěřují v zavedení politik, mají silnější preferenci pro politiky s přísnějšími cíli snížení emisí. Ochota platit důvěřujících Poláků za opatření s přísnějším cílem snížení emisí je

oslabena negativní mezní ochotou platit za 40% a 80% snížení emisí. Naproti tomu respondenti, kteří si nemyslí, že přísnější politiky na ochranu klimatu budou zavedeny, silně preferují současnou politiku. Potvrdila se tak negativní role skepse v podpoře politických opatření. Vzhledem k rozšíření takové skepse ve všech třech populacích (viz výše), představuje její zmírnění důležitý cíl komunikačních strategií, přičemž i samotná formulace opatření by ji měla zohlednit.

2.5 Které nástroje klimatických politik lidé upřednostňují?

Češi preferují zejména odstranění dotací poškozujících životní prostředí a osvobození od daní. Zákazy a technologické standardy a informační kampaně se však z hlediska ochoty platit neliší od daní.

Nejprve jsme analyzovali preference **nástrojů klimatické politiky** a zjistili jsme významné rozdíly mezi zeměmi (model viz Příloha, Tabulka V.). Zatímco Češi preferují odstranění dotací činností a výrobků poškozujících životní prostředí a osvobození od daní a považují povolenky za významně horší než daně (zákazy a standardy a informační kampaně se významně neliší od daní), občané Velké Británie více podporují systém obchodování s emisními

povolenkami, které jsou také preferovány Poláky (společně se zavedením zákazů a standardů a odstraněním dotací činností a výrobků poškozujících životní prostředí). Britové také slabě podporují všechny ostatní nástroje kromě daní a odstranění současných podpor, ale tyto rozdíly nejsou statisticky významné.

Dále jsme zjišťovali, jak mají podle respondentů být **využity nové příjmy do státního rozpočtu**, které jsou generovány některými z nových nástrojů. Respondenti ze všech tří zemí obecně upřednostňovali nástroje, které tvoří příjmy do státního rozpočtu. Nejpreferovanějším způsobem, jak využít tyto nové příjmy, byla v České republice ochrana životního prostředí, snížení současných daní a zlepšení veřejných služeb, dále řešení sociálních problémů, snížení státního dluhu a investice do vědy a výzkumu. Využití nových příjmů dle jejich současného rozdělení bylo považováno za nejméně atraktivní. V případě Velké Británie byly preference více polarizované. Respondenti silně preferovali zvýšení výdajů na veřejné služby a snížení státního dluhu. Snížení daní a investice do vědy a vývoje byly také hodnoceny kladně, přestože se statisticky neliší od nuly. Zajímavé je, že hodnocení zvyšování výdajů na řešení sociálních problémů bylo negativní.

V Polsku byly nástroje, které vytvářejí nové příjmy do státního rozpočtu, nejméně preferovány, což je možné doložit také nedostatkem zájmu o řadu možností využití nových příjmů (ze kterých mnoho mělo negativní koeficienty, přestože nesignifikantní). Zajímavé také je, že investice do ochrany životního prostředí a současné rozdělení nových příjmů jsou nástroje, které jsou vnímány nejvíce negativně (statisticky významný efekt). To je v rozporu se závěry některých předchozích výzkumů, které poukazují na zásadní zvýšení přijatelnosti politik, jsou-li jejich výnosy investovány v oblasti ochrany životního prostředí (např. Kallbekken & Aasen, 2010).

Rozdíly panují i v preferencích způsobů využití příjmů generovaných politikou.

V ČR jsou nejoblíbenější investice v ochraně životního prostředí, snížení současných daní a zlepšení veřejných služeb.

3 Diskuse a závěr

V rámci společně stanovených evropských cílů snížení emisí skleníkových plynů předložených do Pařížské dohody se státy EU zavazují k přijetí politických opatření vedoucích k naplnění těchto cílů. **Cíle** snižování emisí skleníkových plynů (o 20 % do roku 2020, o 40 % do roku 2030 a o 80 % do roku 2050) Evropské unie jsou **obecně přijatelné pro obyvatele Velké Británie, České republiky a Polska**. Pouze menšina lidí je proti těmto cílům. Jakýkoliv z těchto cílů má podporu přinejmenším poloviny obyvatel těchto tří zemí, přičemž cíl do roku 2020 je přijatelný pro 69 % Čechů, 60 % respondentů z Polska a 59 % respondentů z Velké Británie.

Nicméně takto obecné měření přijatelnosti politiky Evropské unie na ochranu klimatu veřejností, které je typické pro výzkumy veřejného mínění, neposkytuje informace o přijatelnosti specifických vlastností politik včetně nástrojů použitých k zavedení takových politik a ani **neukazuje, jestli by byli lidé ochotni nést určité náklady klimatických politik**. Při vyjadřování obecné podpory politik většinou nejsou lidé informováni o důsledcích zavedení a nezavedení nových politik. Během zavádění ale může vzniknout odpor veřejnosti k dané politice. Příkladem, který ilustruje důležitost této problematiky, je selhání zavedení uhlíkové daně ve Francii v roce 2010. Abychom byli schopni identifikovat možnosti zlepšení návrhu politiky na ochranu klimatu, je zapotřebí identifikovat faktory, které ovlivňují postoje veřejnosti k politice, možné reakce veřejnosti na zavedení politiky a potenciál jejího přijetí.

Z těchto důvodů jsme realizovali **národní reprezentativní dotazníkové šetření** v České republice, Polsku a Velké Británii. K odhadu ochoty platit za politiky s cílem snižování emisí skleníkových plynů pro Evropskou unii jsme použili výběrové experimenty.

Jsou Češi, Poláci a Britové ochotni nést náklady na zavedení klimatických politik a za jakých podmínek?

Výsledky odhalily **výrazné rozdíly mezi zkoumanými zeměmi**. Co se týká preferencí ambicióznějších cílů klimatické politiky EU, zatímco **Češi** by byli ochotni platit měsíčně v průměru okolo **13-17 EUR** za 40% nebo 80% snížení emisí skleníkových plynů a občané **Velké Británie** by byli ochotni platit **44-46 EUR**, průměrná ochota **Poláků** platit za přijetí těchto cílů ve srovnání se současným cílem snížení emisí o 20 % se statisticky významně **nelišila od nuly** (více viz například Ščasný et al., 2016). Vzhledem k velké heterogenitě výsledků to však neznamená, že by žádní občané Polska nebyli ochotni nést náklady politických opatření snižování emisí. Domácnosti ČR by byly ochotny společně nést měsíční náklady přes 50 miliónů EUR měsíčně, tedy více než 600 miliónů EUR

ročně¹⁸. Podle návrhu Politiky ochrany klimatu v ČR ze září 2015 by se náklady na investice do snižování emisí dle evropských cílů mohly pohybovat v průměru v rozmezí od 23 do 30 miliard EUR ročně (mezi lety 2010 a 2050). Je však třeba si uvědomit, že velkou část těchto nákladů neponesou občané přímo a bude pokryta různými finančními mechanismy, jako je například obchod s emisními povolenkami.

Protože je ochota platit za klimatickou politiku ovlivněna specifickými vlastnostmi politiky, zjišťovali jsme, který princip rozdělení nákladů by lidé preferovali ve vztahu k cílům snížení emisí skleníkových plynů. Dále jsme analyzovali preference respondentů ve vztahu k nástrojům politik a možnostem využití nových příjmů do státního rozpočtu spojených s cílem 80% snížení emisí. Preference pro všechny vlastnosti politik jsou velmi heterogenní, což znamená, že zatímco některý respondent vyjádřil silnou preferenci přísnějších cílů, jiní je mohli vnímat jako zbytečné.

Jaké rozdělení nákladů Češi, Poláci a Britové upřednostňují?

Respondenti z České republiky a z Velké Británie preferují **rozdělení nákladů na základě emisí produkovaných členskými státy EU** před rozdělením na základě jejich bohatství nebo počtu obyvatel. Oproti tomu Poláci si tak často nepřejí rozdělení nákladů mezi zeměmi na základě emisí – jsou v průměru indiferentní k různým způsobům rozdělení nákladů.

Z hlediska rozdělení nákladů mezi obyvatele souhlasí lidé ze všech zkoumaných zemí se zavedením **principu „znečišťovatel platí“** a nesouhlasí s fixními náklady na osobu. Ve Velké Británii bylo progresivní rozdělení nákladů na základě příjmu preferováno před lineárním rozdělením dle stejného podílu z příjmu, bylo ale stále méně preferované než rozdělení příjmu na základě emisí.

Jaká politická opatření by Češi, Poláci a Britové podpořili pro snížení emisí skleníkových plynů?

Češi preferují **odstranění dotací činností a výrobků poškozujících životní prostředí** a **poskytování podpory environmentálně šetrných aktivit**, zatímco Britové silně upřednostňují **systém obchodování s emisními povolenkami**. Poláci dávají přednost **systému obchodování s povolenkami a zákazům a technologickým standardům** následovaným **odstraněním dotací škodlivých činností**.

¹⁸ Jedná se o hrubý odhad vycházející z počtu domácností na základě Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 (<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/shortUrl?su=2761348e>) a odhadnuté ochoty platit.

Zajímavé je, že **povolenky** jsou u Čechů hodnoceny významně **hůře než daně** (zákazy a standardy a informační kampaně se významně neliší od daní), přičemž jsou ale již zavedeným nástrojem s poměrně širokou politickou podporou. S obchodem s povolenkami i se zdaněním emisí mimo evropský trh s povolenkami počítá mimo jiné i Návrh politiky ochrany klimatu ČR.

Použití daní v kombinaci s jinými nástroji nezvyšuje přijatelnost daní. Preference pro kombinace nástrojů politik jsou natolik heterogenní, že je obtížné dělat závěry o tom, které kombinace jsou v průměru preferovanější.

Jak by Češi, Poláci a Britové využili výnosy zavedených opatření na zmírnění změny klimatu?

Zatímco Britové by podpořili využití nových příjmů do státního rozpočtu na **veřejné služby** (jako je vzdělávání nebo zdravotnictví) a **snížení státního dluhu**, Češi nejvíce preferují **ochranu životního prostředí, veřejné služby a snížení současných daní**. V Polsku byly preference pro **nástroje**, které **vytvářejí nové příjmy** do státního rozpočtu, **nejslabší**. Poláci byli navíc proti využití nových příjmů dle jejich současného rozdělení.

Možné vysvětlení různých preferencí Čechů, Poláků a Britů

Různá míra přijatelnosti klimatických politik ve třech zkoumaných evropských zemích bude zřejmě důsledkem různých politických a socioekonomických podmínek. Protože vliv těchto podmínek jsme do modelu nezahrnuli, předkládáme zde úvahu nad výsledky a téma pro další analýzu.

Přestože Polsko i Česká republika patří mezi postkomunistické země s uhlíkově náročnými ekonomikami (mají třetí a čtvrtý nejvyšší objem emisí skleníkových plynů na HDP v EU), situace Polska se liší od podmínek České republiky. Polsko je více závislé na uhlí. Energetická bezpečnost, stabilita dodávek nebo nezaměstnanost jsou častými argumenty využívanými průmyslem, elektrárenskou loby a odborovými svazy, aby přesvědčili polské politiky spoléhat na domácí uhlí pro potřeby sektoru energetiky v zemi (Bukowski, Maśnicki, Śniegocki, & Trzeciakowski, 2015). Polsko spolu s Českou republikou volalo během vyjednávání v rámci EU před zasedáním COP21 v Paříži po dalších kompenzačních mechanismech a odmítalo přijetí závazných cílů obnovitelné energie a energetické účinnosti (*Joint Statement*, 2014), přičemž Polsko hrálo vedoucí roli v této opozici. Polsko při podpisu Pařížské dohody navíc prohlásilo, že není povinno poskytovat finanční prostředky jako pomoc rozvojovým zemím při jejich úsilí zmírnit změnu klimatu a adaptovat se.

Česká vláda podporuje zavedení opatření k dosažení přísnějších cílů snížení emisí do větší míry. Státní energetická koncepce z roku 2015 už očekává postupné snížení podílu fosilních paliv mezi primárními zdroji energie ze 77 % v roce 2015 až na 56 % v roce 2040. Nový návrh zákona o změně klimatu, který zahrnuje cíl 80% snížení emisí, bude předložen českou vládou v září 2016. Velká Británie byla první členskou zemí EU, která schválila zákon na ochranu klimatu v roce 2008. Ten stanovil závazné cíle snížení emisí skleníkových plynů o 34 % do roku 2020 a o 80 % do roku 2050 společně s detailním pětiletým plánem přípravy a zavedení konkrétních opatření.

Jak je možné podpořit přijatelnost klimatických politik?

Přijatelnost politik, které mají vést k dosažení cílů EU na snížení emisí skleníkových plynů, veřejností může být zvýšena tím, že:

- budou brány v úvahu distribuční dopady, zejména **zavedení rozdělení nákladů na základě emisí produkovaných členskými státy EU a obyvateli** (zavedení principu „znečišťovatel platí“);
- budou **častěji využity nástroje politik**, které jsou preferované občany **daného státu**: odstranění environmentálně škodlivých dotací a poskytnutí podpor v České republice; systém obchodování s emisními povolenkami ve Velké Británii a v Polsku; zákazy a technologické standardy, odstranění škodlivých dotací v Polsku. Je však zřejmé, že využití populárních nástrojů má své limity, zejména v případě podpor a z hlediska daňové harmonizace. Celkový soubor opatření by měl zůstat efektivní;
- **nové příjmy do státního rozpočtu budou vyčleněny** na zlepšení veřejných služeb (jako je vzdělávání nebo zdravotnictví) a snížení státního dluhu ve Velké Británii, na programy na ochranu životního prostředí, zlepšení veřejných služeb a snížení státního dluhu v České republice;
- **bude jasněji komunikován postup zavádění politiky podpořený politickými závazky** a způsoby kontroly jejich dodržování, protože lidé více preferují přísnější cíle snižování emisí, pokud věří, že politika bude opravdu zavedena a že se zapojí všechny členské státy.

Zvláštní pozornost musí být věnována komunikaci politik na ochranu změny klimatu polské veřejnosti, protože Poláci nejsou, na rozdíl od Čechů a Britů, v průměru ochotni finančně přispět k podpoře přísnější politiky na snížení emisí skleníkových plynů.

Literatura

- Batel, S., Devine-Wright, P., & Tangeland, T. (2013). Social acceptance of low carbon energy and associated infrastructures: A critical discussion. *Energy Policy*, 58, 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.03.018>
- Bechtel, M. M., & Scheve, K. F. (2013). Mass support for global climate agreements depends on institutional design. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(34), 13763–13768. <https://doi.org/10.1073/pnas.1306374110>
- Berrens, R. P., Bohara, A. K., Jenkins-Smith, H. C., Silva, C. L., & Weimer, D. L. (2004). Information and effort in contingent valuation surveys: application to global climate change using national internet samples. *Journal of Environmental Economics and Management*, 47(2), 331–363. [https://doi.org/10.1016/S0095-0696\(03\)00094-9](https://doi.org/10.1016/S0095-0696(03)00094-9)
- Blyth, B. (2008). Mixed mode: the only ‘fitness’ regime? *International Journal of Market Research*, 50(2), 241–266.
- Bukowski, M., Másnicki, J., Śniegocki, A., & Trzeciakowski, R. (2015). *Polski węgiel: quo vadis? Perspektywy rozwoju górnictwa węgla kamiennego w Polsce*. WISE Institute.
- Cools, M., Brijs, K., Tormans, H., Moons, E., Janssens, D., & Wets, G. (2011). The socio-cognitive links between road pricing acceptability and changes in travel-behavior. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 45(8), 779–788. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2011.06.006>
- Dietz, T., Dan, A., & Shwom, R. (2007). Support for Climate Change Policy: Social Psychological and Social Structural Influences. *Rural Sociology*, 72(2), 185–214. <https://doi.org/10.1526/003601107781170026>
- Dreyer, S. J., Teisl, M. F., & McCoy, S. K. (2015). Are acceptance, support, and the factors that affect them, different? Examining perceptions of U.S. fuel economy standards. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 39, 65–75. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2015.06.002>
- Dreyer, S. J., & Walker, I. (2013). Acceptance and Support of the Australian Carbon Policy. *Social Justice Research*, 26(3), 343–362. <https://doi.org/10.1007/s11211-013-0191-1>
- Eriksson, L., Garvill, J., & Nordlund, A. M. (2006). Acceptability of travel demand management measures: The importance of problem awareness, personal norm, freedom, and fairness. *Journal of Environmental Psychology*, 26(1), 15–26. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2006.05.003>
- Eriksson, L., Garvill, J., & Nordlund, A. M. (2008). Acceptability of single and combined transport policy measures: The importance of environmental and policy specific beliefs. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 42(8), 1117–1128. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2008.03.006>
- Ferrini, S., & Scarpa, R. (2007). Designs with a priori information for nonmarket valuation with choice experiments: A Monte Carlo study. *Journal of Environmental Economics and Management*, 53(3), 342–363. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2006.10.007>
- Chaudoin, S., Smith, D. T., & Urpelainen, J. (2014). American evangelicals and domestic versus international climate policy. *The Review of International Organizations*, 9(4), 441–469. <https://doi.org/10.1007/s11558-013-9178-9>
- Jakobsson, C., Fujii, S., & Gärling, T. (2000). Determinants of private car users’ acceptance of road pricing. *Transport Policy*, 7(2), 153–158. [https://doi.org/10.1016/S0967-070X\(00\)00005-6](https://doi.org/10.1016/S0967-070X(00)00005-6)
- Joint Statement of the 21st Meeting of the Ministers of Environment of the Visegrad Group Countries, the Republic of Bulgaria and Romania. (2014, September 30).
- Kallbekken, S., & Aasen, M. (2010). The demand for earmarking: Results from a focus group study. *Ecological Economics*, 69(11), 2183–2190. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.06.003>

- Krosnick, J. A., & MacInnis, B. (2013). Does the American public support legislation to reduce greenhouse gas emissions? *Daedalus*, 142(1), 26–39.
- Li, H., Berrens, R. P., Bohara, A. K., Jenkins-Smith, H. C., Silva, C. L., & Weimer, D. L. (2004). Would developing country commitments affect US households' support for a modified Kyoto Protocol? *Ecological Economics*, 48(3), 329–343. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2003.10.010>
- Liu, Y., Xie, C., & She, S. (2014). Perception of delayed environmental risks: beyond time discounting. *Disaster Prevention and Management*, 23(2), 112–122. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1108/DPM-06-2013-0099>
- Lorenzoni, I., & Pidgeon, N. F. (2006). Public Views on Climate Change: European and USA Perspectives. *Climatic Change*, 77(1–2), 73–95. <https://doi.org/10.1007/s10584-006-9072-z>
- Loukopoulos, P., Jakobsson, C., Gärling, T., Schneider, C. M., & Fujii, S. (2005). Public attitudes towards policy measures for reducing private car use: evidence from a study in Sweden. *Environmental Science & Policy*, 8(1), 57–66. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2004.07.008>
- Mohorko, A., Leeuw, E. de, & Hox, J. (2013). Internet Coverage and Coverage Bias in Europe: Developments Across Countries and Over Time. *Journal of Official Statistics*, 29(4), 609–622.
- O'Connor, R. E., Bard, R. J., & Fisher, A. (1999). Risk Perceptions, General Environmental Beliefs, and Willingness to Address Climate Change. *Risk Analysis*, 19(3), 461–471. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.1999.tb00421.x>
- Poortinga, W., Spence, A., Demski, C., & Pidgeon, N. F. (2012). Individual-motivational factors in the acceptability of demand-side and supply-side measures to reduce carbon emissions. *Energy Policy*, 48, 812–819. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.06.029>
- Poortinga, W., Steg, L., & Vlek, C. (2002). Environmental Risk Concern and Preferences for Energy-Saving Measures. *Environment and Behavior*, 34(4), 455–478. <https://doi.org/10.1177/00116502034004003>
- Rhodes, E., & Jaccard, M. (2013). A Tale of Two Climate Policies: Political Economy of British Columbia's Carbon Tax and Clean Electricity Standard. *Canadian Public Policy*, 39(2), 37–51. <https://doi.org/10.3138/CP.39.Supplement2.S37>
- Rootes, C. (2014). A referendum on the carbon tax? The 2013 Australian election, the Greens, and the environment. *Environmental Politics*, 23(1), 166–173. <https://doi.org/10.1080/09644016.2014.878088>
- Scannell, L., & Gifford, R. (2013). Personally relevant climate change the role of place attachment and local versus global message framing in engagement. *Environment and Behavior*, 45(1), 60–85.
- Scarpa, R., & Rose, J. M. (2008). Design efficiency for non-market valuation with choice modelling: how to measure it, what to report and why*. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*, 52(3), 253–282. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8489.2007.00436.x>
- Schleich, J., Dütschke, E., Schwirplies, C., & Ziegler, A. (2016). Citizens' perceptions of justice in international climate policy: an empirical analysis. *Climate Policy*, 16(1), 50–67. <https://doi.org/10.1080/14693062.2014.979129>
- Shwom, R., Bidwell, D., Dan, A., & Dietz, T. (2010). Understanding U.S. public support for domestic climate change policies. *Global Environmental Change*, 20(3), 472–482. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.02.003>
- Steg, L., Dreijerink, L., & Abrahamse, W. (2005). Factors influencing the acceptability of energy policies: A test of VBN theory. *Journal of Environmental Psychology*, 25(4), 415–425. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.08.003>

- Ščasný, M., Zvěřinová, I., Czajkowski, M., Kyselá, E., & Zagórska, K. (2016). Public Acceptability of Climate Change Mitigation Policies: A Discrete Choice Experiment. *Climate Policy*. <https://doi.org/10.1080/14693062.2016.1248888>
- Wiser, R. H. (2007). Using contingent valuation to explore willingness to pay for renewable energy: A comparison of collective and voluntary payment vehicles. *Ecological Economics*, 62(3–4), 419–432. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.07.003>
- Whitmarsh, L., Seyfang, G., & O'Neill, S. (2011). Public engagement with carbon and climate change: To what extent is the public 'carbon capable'? *Global Environmental Change*, 21(1), 56–65. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.011>

Příloha

Tabulka I.: Deskriptivní statistiky, v %

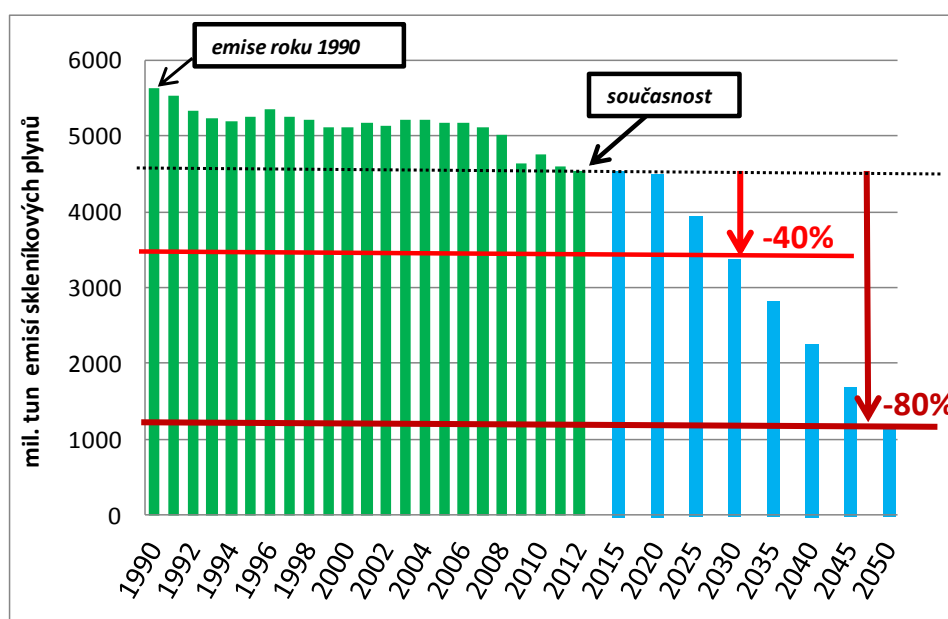
		Česká republika	Polsko	Velká Británie
	N	1581	1266	1251
Pohlaví	Žena	52,3	50,7	50,8
Věk	18-35	38,4	37,0	35,8
	36-50	28,1	28,5	31,3
	51-69	33,5	34,4	32,9
Vzdělání	Základní a vyučení	48,7	42,4	41,4
	Střední	33,8	37,7	23,3
	Vysokoškolské	17,5	20,0	35,3
Počet dětí v domácnosti	Žádné	62,6	64,5	69,6
	1 nebo 2	34,8	32,6	24,5
	3 a více	2,6	3,0	5,9
Členství v environmentálních neziskových organizacích	Ano	3,2	3,1	7,7

Tabulka II.: Design výběrového experimentu na přijatelnost nástrojů politik

Atributy	Úrovně
Cíl snižování emisí pro Evropskou unii (Zvýšení průměrné globální teploty do roku 2100)	<ul style="list-style-type: none"> - 20 % do roku 2020 (+2,6-4,8 °C do roku 2100) - 40 % do roku 2030 (+1,2-2,8 °C do roku 2100) - 80 % do roku 2050 (+0,7-2,2 °C do roku 2100)
	<i>Status Quo</i> : snížení o 20 % do roku 2020; Současná opatření
Rozdělení nákladů mezi státy Evropské unie	<ul style="list-style-type: none"> čím bohatší stát tím platí více čím více obyvatel tím platí více čím více emisí tím platí více
	<i>Status Quo</i> : čím bohatší stát tím platí více
Rozdělení nákladů mezi občany [členského státu]	<ul style="list-style-type: none"> každý platí stejně (stejná částka) každý platí stejný podíl z příjmu bohatí platí větší podíl z příjmu platí, kdo znečišťuje více
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Status Quo</i>: každý platí stejný podíl z příjmu
Zvýšené měsíční náklady Vaší domácnosti	pilot: 9€, 33€, 65€, 95€, 130€
	hlavní vlna: 20€, 33€, 65€, 95€, 130€, 150€
	<i>Status Quo</i> : €0

Obrázek I.: Design výběrového experimentu: Cíle snížení emisí pro Evropskou unii

	Snížení o 20 % do roku 2020	Snížení o 40 % do roku 2030	Snížení o 80 % do roku 2050
Objem emisí skleníkových plynů	úroveň emisí podobná současné, s možným mírným nárůstem (černá tečkovaná čára)	-20 % do roku 2020, -40 % do roku 2030, dále se nemění (světle červená čára)	-20 % do roku 2020 -40 % do roku 2030 -80 % do roku 2050 (tmavě červená čára)
Charakter politických opatření	opatření již schválená Evropskou unií a v současnosti zaváděná	závazek EU, opatření zatím nezavedena	závazek EU, opatření zatím nezavedena
Zvýšení teploty do roku 2100 ve srovnání s úrovní v letech 1986-2005 - pokud ostatní státy světa zavedou obdobné cíle snížení emisí	2,6°C až 4,8°C	1,2°C až 2,8°C	0,7°C až 2,2°C
Pravděpodobné dopady	Závažné <ul style="list-style-type: none"> ➤ velký pokles v zemědělské produkci ➤ ztráta většiny pobřežních oblastí ➤ podstatné ohrožení lidského zdraví způsobené nemocemi, podvýživou, vlnami horka, záplavami a suchy ➤ rozsáhlé vymírání živočišných a rostlinných druhů a ohrožení oblastí jejich přirozeného výskytu 	Střední <ul style="list-style-type: none"> ➤ mírný pokles v zemědělské produkci ➤ ztráta mnoha pobřežních oblastí ➤ částečné ohrožení lidského zdraví způsobené nemocemi, podvýživou, vlnami horka, záplavami a suchy ➤ vyhynutí některých živočišných a rostlinných druhů a ohrožení oblastí jejich přirozeného výskytu (zejména korálové útesy a arktické oblasti) 	Mírné <ul style="list-style-type: none"> ➤ nejzávažnějším dopadům změny klimatu se podařilo předejít ➤ některé dopady se projeví, přestože ne tak závažné jako v předchozích scénářích

Tabulka III.: Design výběrového experimentu na přijatelnost nástrojů politik

Atributy	Úrovně
Cíle snižování emisí pro Evropskou unii	<ul style="list-style-type: none"> • snížení o 80 % do roku 2050
	<i>Status Quo</i> : snížení o 20 % do roku 2020; Současná opatření
Přístup opatření – nástroj	<ul style="list-style-type: none"> • Technologické a energetické normy • Podpory a dotace na úspory energie • [Daně na / Poplatky za] energie a emise • Poskytování informací • Odstranění dotací poškozujících životní prostředí • Obchodování s emisními povolenkami <p><i>Tyto základní úrovně byly kombinovány a výsledkem bylo celkem 17 různých možností..*</i></p>
	<i>Status Quo</i> : žádná další
Tvorba nových příjmů do státního rozpočtu	<ul style="list-style-type: none"> • ano • žádné
	<i>Status Quo</i> : žádné
Využití nových příjmů v [země]	<ul style="list-style-type: none"> • programy ochrany životního prostředí • veřejné služby (vzdělávání, zdravotnictví atp.) • snížení veřejného dluhu • zmírnění sociálních dopadů • výzkum a rozvoj technologií • zvýšení výdajů dle jejich současného rozdělení • snížení daní z příjmu a daně z přidané hodnoty
	<i>Status Quo</i> : -
Zvýšené měsíční náklady Vaší domácnosti	pilot: 9€, 33€, 65€, 95€, 130€
	hlavní vlna: 20€, 33€, 65€, 95€, 130€, 150€
	<i>Status Quo</i> : 0€

Poznámka: * Existují nástroje, které

- i) generují nové příjmy do státního rozpočtu: daně; povolenky; daně + povolenky; daně + odstranění dotací; daně + zákazy a technologické standardy; daně + informace; povolenky + odstranění dotací; povolenky + zákazy a technologické standardy; povolenky + informace; odstranění dotací + zákazy a technologické standardy;
- ii) mohou nebo nemusí vytvářet nové příjmy do státního rozpočtu: daně + podpory; povolenky + podpory; odstranění dotací + podpory; odstranění dotací + informace; a
- iii) negenerují nové příjmy do státního rozpočtu: podpory; zákazy + technologické standardy; zákazy a technologické standardy + informace.

Tabulka IV.: Výsledky mixed logit modelů ochoty platit založené na datech z výběrového experimentu – cíle snižování emisí

	Česká republika		Velká Británie		Polsko	
	průměr	směrodatná odchylka	průměr	směrodatná odchylka	průměr	směrodatná odchylka
	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)
cíl = 20% (ref.)	0	0	0	0	0	0
cíl = 40%	13,19*** (2,78)	37,05*** (2,75)	45,79*** (6,26)	97,55*** (10,00)	-1,76 (2,53)	31,15*** (2,94)
cíl = 80%	17,04*** (3,02)	46,77*** (2,89)	43,57*** (8,36)	149,21*** (10,11)	-0,14 (2,57)	32,59*** (1,73)
rozdělení nákladu v EU = HDP (ref.)	0	0	0	0	0	0
rozdělení nákladu v EU = na osobu	3,61 (2,56)	25,26*** (3,04)	-8,39 (5,43)	25,85*** (8,07)	-3,08 (2,16)	10,48*** (1,68)
rozdělení nákladu v EU = emise	14,98*** (2,56)	22,14*** (2,62)	27,13*** (6,21)	47,36*** (6,70)	-2,49 (2,33)	11,88*** (1,90)
rozdělení nákladu v zemi = příjem (ref.)	0	0	0	0	0	0
rozdělení nákladu v zemi = na osobu	-12,78*** (2,96)	16,33*** (2,88)	-15,72** (7,49)	41,23*** (7,37)	-6,28** (3,05)	14,75*** (1,59)
rozdělení nákladu v zemi = progresivní	3,81 (3,09)	33,07*** (3,28)	23,21*** (8,02)	61,75*** (12,15)	4,47 (3,02)	22,23*** (2,32)
rozdělení nákladu v zemi = emise	20,94*** (3,41)	49,10*** (4,01)	33,17*** (9,12)	81,69*** (8,65)	12,48*** (3,50)	24,31*** (3,17)
status quo (alternative specific constant)	-12,82*** (3,82)	81,80*** (5,44)	-39,07*** (8,82)	161,16*** (16,57)	15,95*** (3,03)	83,65*** (4,83)
-náklady (100 EUR)*scale	1,39*** (0,07)	1,33*** (0,17)	0,58*** (0,08)	1,78*** (0,24)	2,02*** (0,16)	2,27*** (0,36)
Model diagnostics						
Log-likelihood (constant only)	-10 064,28		-7 933,06		-6 914,07	
Log-likelihood	-7 711,40		-6 014,17		-5 022,28	
McFadden's pseudo R ²	0,2338		0,2419		0,2736	
Ben-Akiva Lerman's pseudo R ²	0,4746		0,4846		0,5763	
AIC/N	1,6373		1,6170		1,3367	
N (pozorování)	9 486		7 506		7 596	
k (parametry)	54		54		54	

Tabulka V.: Výsledky mixed logit modelů ochoty platit založené na datech z výběrového experimentu – politické nástroje

	Česká republika		Velká Británie		Polsko	
	průměr	směrodatná odchylka	průměr	směrodatná odchylka	průměr	směrodatná odchylka
	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)	koef. (s.e.)
nástroj = daně (ref.)	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
nástroj = povolenky	-7,73*** (1,52)	15,41*** (1,88)	12,65*** (4,64)	45,11*** (9,52)	7,53*** (1,86)	21,28*** (3,91)
nástroj = odstranění dotací	5,09*** (1,49)	18,18*** (2,19)	-5,90 (4,96)	50,06*** (9,51)	4,61** (1,97)	13,19*** (2,55)
nástroj = zákazy a standardy	0,53 (1,63)	7,06*** (1,84)	3,31 (5,04)	33,19*** (9,36)	7,04*** (1,89)	7,78*** (1,72)
nástroj = informační kampaně	-0,65 (1,58)	10,79*** (1,74)	3,63 (5,04)	45,05*** (8,40)	0,24 (1,86)	10,43*** (2,59)
nástroj = podpory	4,45** (1,75)	6,27*** (1,54)	5,15 (5,20)	35,36*** (8,41)	0,12 (2,27)	23,29*** (3,85)
využití nových příjmů = žádné (ref.)	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
využití nových příjmů = ochrana životního prostředí	15,45*** (2,63)	35,71*** (3,55)	-2,99 (8,69)	124,87*** (16,49)	-14,11*** (3,73)	58,88*** (5,99)
využití nových příjmů = veřejné služby	14,25*** (2,85)	31,71*** (3,97)	20,68** (8,54)	110,34*** (14,33)	-6,55 (3,66)	56,97*** (6,34)
využití nových příjmů = řešení sociálních dopadů	9,48*** (2,30)	18,16*** (3,26)	-13,54 (9,98)	123,18*** (16,75)	-3,68 (2,72)	42,81*** (5,72)
využití nových příjmů = věda a výzkum	8,32*** (2,58)	36,24*** (3,30)	11,13 (8,13)	108,96*** (13,29)	-6,00 (3,63)	50,22*** (6,45)
využití nových příjmů = snížení veřejného dluhu	8,71*** (2,84)	35,39*** (2,99)	18,50** (9,07)	98,55*** (15,43)	-2,18 (3,20)	45,23*** (6,90)
využití nových příjmů = současné rozdělení	1,88 (3,02)	31,67*** (2,92)	2,36 (7,05)	81,44*** (13,18)	-6,04** (2,71)	26,09*** (5,28)
využití nových příjmů = snížení daní	14,46*** (2,51)	23,94*** (3,30)	9,80 (7,16)	67,46*** (11,88)	-8,26 (4,72)	78,34*** (8,80)
status quo (alternative specific constant)	-45,16*** (2,48)	91,62*** (5,26)	-86,28*** (8,05)	228,19*** (21,25)	-4,46 (2,45)	83,43*** (7,24)
-náklady (100 EUR)*scale	2,56*** (0,14)	2,19*** (0,18)	1,78*** (0,15)	2,69*** (0,25)	4,27*** (0,38)	3,91*** (0,41)
Model diagnostics						
Log-likelihood (constant only)	-10 145,54		-7 978,66		-7 230,92	
Log-likelihood	-6 871,11		-5 013,73		-4 537,10	
McFaddenovo pseudo R2	0,32		0,37		0,37	
Ben-Akiva Lermanovo pseudo R2	0,52		0,56		0,61	
AIC/N	1,47		1,37		1,23	
N (pozorování)	9 486		7 506		7 596	
k (parametry)	119		119		119	

Předchozí publikace

- Prosinec 2016: Daniel Münich a Samuel Škoda. „Světové srovnání českých a slovenských časopisů podle indikátorů Impact Factor (IF) a Article Influence Score (AIS)“
- Prosinec 2016: Jiří Šatava. „Daňový systém snižuje motivaci matek s menšími dětmi k práci: Doporučení a jeho vyhodnocení“
- Prosinec 2016: Ján Palguta, Martin Srholec. „Stimulují přímé dotace soukromé výdaje firem na VaV? Metoda regresní diskontinuity“
- Listopad 2016: Vít Macháček a Martin Srholec. „Transfer znalostí do praxe podnikajícími akademiky v České republice“
- Listopad 2016: Vít Macháček, Martin Srholec. „Predátorské časopisy ve Scopusu“
- Listopad 2016: Vít Macháček, Tereza Hrtúsová. „Brexit vylepší vyjednávací pozici velkých států v Radě EU. Nejvíce posílí Polsko“
- Říjen 2016: Ján Palguta. „Konkurence politických uskupení v obecních zastupitelstvech a veřejné zakázky“
- Září 2016: Daniel Münich, Vladimír Smolka. „Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké“
- Srpen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „Medzinárodné porovnanie kvality publikačného výkonu vedných odborov na Slovensku“
- Červenec 2016: Jiří Šatava. „Vliv mateřství na výši starobního důchodu“
- Červenec 2016: Ján Palguta. „Dárci politických stran na trhu veřejných zakázek“
- Červen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „Národní srovnání vědeckého publikačního výkonu Akademie věd České republiky: kvantita vs. kvalita a spoluautorství“
- Červen 2016: Petr Janský, Filip Pertold, Jiří Šatava. „Rozvody a příjmy žen v České republice: první zjištění v České republice na základě individuálních dat“
- Květen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice v letech 2009-2013“
- Květen 2016: Petr Janský, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v České republice“
- Duben 2016: Miroslava Federičová, Filip Pertold, Michael L. Smith. „Sebedůvěra třídy a soutěž spolužáků o osmiletá gymnázia“
- Březen 2016: Jiří Šatava. „Podpora rodin s dětmi prostřednictvím daňově dávkového systému“
- Březen 2016: Filip Pertold. „K čemu vede (ne)transparentnost veřejných zakázek?“
- Březen 2016: Klára Kalíšková, Daniel Münich, Filip Pertold. „Veřejná podpora míst ve školách se vyplatí: Analýza výnosů a nákladů“
- Únor 2016: Filip Pertold. „Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže“
- Leden 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „An International Comparison of the Quality of Academic Publication Output in the Czech Republic“
- Prosinec 2015: Libor Dušek, Jiří Šatava. „Zdanění vysokopříjmových osob“
- Prosinec 2015: Libor Dušek. „Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce počtu vězňů v České republice“
- Prosinec 2015: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „Mezinárodní srovnání kvality publikačního výkonu vědních oborů v České republice“
- Listopad 2015: Mariola Pytliková. „Rozdíly ve výši výdělků ve vztahu k mateřství a dítěti v rodině“
- Listopad 2015: Klára Kalíšková. „Skills Mismatches in the Czech Republic“
- Listopad 2015: Jiří Šatava. „Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice“
- Říjen 2015: Alena Bičáková, Klára Kalíšková. „Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce“
- Září 2015: Jiří Šatava. „Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic“
- Září 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice“ (česká verze studie „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ z června 2015)
- Září 2015: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „Oborová publikační výkonnost výzkumných pracovišť v České republice v letech 2008-2012“ (studie obsahuje interaktivní internetový nástroj, pomocí kterého je možné zvolit obor či pracoviště a zobrazit řazení pracovišť dle preferovaného ukazatele)
- Září 2015: Daniel Münich, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka. „Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní“
- Srpen 2015: Jan Švejnar. „Miliardáři versus lidé / Billionaires versus People“
- Červen 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ (v angl. jazyce, srovnávací studie věku odchodu do důchodu v České republice)
- Květen 2015: Josef Montag, Lucie Zapletalová. „Bodový systém a jeho vliv na počet smrtelných nehod“
- Březen 2015: Vojtěch Bartoš. „(Ne)diskriminace žen při žádosti o zaměstnání v důsledku mateřství: Experiment“
- Prosinec 2014: Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová. „Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen“
- Říjen 2014: Ágota Scharle. „Co s ekonomickou neaktivitou v zemích Visegrádu?“
- Říjen 2014: Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová. „Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb“
- Srpen 2014: Matěj Bajgar, Petr Janský. „Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody“
- Červenec 2014: Štěpán Jurajda, Jiří Šatava. „Budete mít nárok na důchod?“
- Červen 2014: Daniel Münich, Miroslava Federičová. „Učení mučení, nebo škola hrou? Srovnání oblíbenosti školy a matematika pohledem mezinárodního šetření“

Červen 2014: Petr Bouchal, Petr Janský: „Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují?“

Květen 2014: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě?“

Březen 2014: Vilém Semerák. „Česká ekonomika pokračuje v růstu i v roce 2014“

Březen 2014: Miroslava Federičová, Daniel Münich. „Příprava na osmiletá gymnázia: velká zákovská steeplechase“

Březen 2014: Klára Kalíšková. „Ženy v českém finančním sektoru 1994-2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané“

Prosinec 2013: Daniel Münich, Tomáš Protivínský. „Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Jiří Šatava. „Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou...“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému“

Říjen 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma přímých daní?“

Září 2013: Jiří Šatava. „Dopad rozvodu na příjmy v důchodu“

Červen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje“

Květen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců“

Květen 2013: Petr Janský. „Účastníci penzijního připojištění“

Duben 2013: Martin Gregor. „Může záporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?“

Březen 2013: Pavel Hait, Petr Janský. „Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti“

Prosinec 2012: Vilém Semerák. „Zachrání Čína české exporty? Studie“

Listopad 2012: Petr Janský. „Odhady dopadů změn DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013“

Říjen 2012: Pavla Nikolová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár. „Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů?“

Říjen 2012: Ondřej Schneider. „Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému“

Říjen 2012: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?“

Září 2012: Vilém Semerák. „Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni: možnosti pro aktivní hospodářskou politiku“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce“

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „The Commitment to Development Index for the Czech Republic“ (výzkumný článek)

Září 2012: Daniel Münich, Jan Straka. „Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti“

Srpen 2012: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „Kde se v ČR dělá nejlepší výzkum“

Srpen 2012: Libor Dušek. „Kde hledat příčiny přeplněných věznic“

Červen 2012: Daniel Münich, Petr Ondko, Jan Straka. „Dopad vzdělanosti na dlouhodobý hospodářský růst a deficity důchodového systému“

Květen 2012: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Česky: Nevyužitý potenciál země“

Duben 2012: Libor Dušek, Petr Janský. „Očekávané dopady změn sazeb DPH na rozpočty krajů“

Březen 2012: Petr Janský, Daniel Münich. „Co když vláda nebude valorizovat starobní důchody? První odhady dopadů na relativní chudobu důchodců v ČR“

Únor 2012: Ondřej Schneider. „Rozpočtové instituce—evropské zkušenosti a aplikace na Českou republiku“

Únor 2012: Petr Janský, Ondřej Schneider. „(Ne)udržitelnost (dluhu) veřejných financí“

Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Dopady měnové (dez)integrace na ČR“

Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Špatná a ještě horší řešení“

Prosinec 2011: Vilém Semerák. „Evropská krize—Limity čínské podpory“

Srpen 2011: Ondřej Schneider. „Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni“

Červenec 2011: Petr Janský, Klára Kalíšková. „Jak sjednocení DPH kompenzovat rodinám s dětmi“

Květen 2011: Ondřej Schneider. „Penzijní dluh: Břímě mladých“

Květen 2011: Libor Dušek, Ondřej Schneider. „Poplatky penzijních fondů: Komentář“

Duben 2011: Jan Hlaváč, Ondřej Schneider. „Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?“

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty“

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Přehled hlavních dopadů daňových změn na domácnosti a veřejné rozpočty“

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty“

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácností“

Prosinec 2010: Libor Dušek, Petr Janský. „Odhad dopadů navrhovaných změn DPH na životní náklady domácností“

Září 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Jak na státní rozpočet: Ekonomický přístup“

Květen 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Jak inteligentně reformovat veřejné finance“

Září 2009: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „New member countries' labour markets during the crisis. EU BEPA Policy Brief“

<http://idea.cerge-ei.cz/publikace>

Tento projekt byl finančně podpořen z výměnného programu Evropské unie Horizont 2020 pro výzkum a inovace v rámci Marie Skłodowska-Curie grantové dohody č. 681228.

This project was supported by funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation Staff Exchange programme under Marie Skłodowska-Curie grant agreement No 681228.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?

Studie 20 / 2016

© Iva Zvěřinová, Milan Ščasný, Mikolaj Czajkowski, Eva Kyselá

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

ISBN 978-80-7344-404-4

DĚKUJEME VŠEM SPONZORŮM / WE THANK ALL OUR SPONSORS

Deloitte.

Jan Žůrek

Antonín Fryč
generální ředitel
WAREX, s. r. o.

Petr Šrámek
advokát

IDEA se v rámci NHÚ podílí na aktivitách Strategie AV21
IDEA by CERGE-EI participates in the Strategy AV21 activities

Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

Vydavatel/Publisher: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., Politických vězňů 7, 111 21 Praha 1, Česká republika

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je součástí akademického pracoviště CERGE-EI a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara.

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think-tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is led by its founder, Prof. Jan Švejnar, and forms part of the CERGE-EI research centre.

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting idea@cerge-ei.cz

<http://idea.cerge-ei.cz>